

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

3 снежня

2004 г.

№ 48/4283

АНОНС!

Сустрэчы пры гальштуках і без

Тады, у 1977-м, будынак-гмах ААН у Нью-Йорку, знаёмы дагэтуль толькі па тэлевізійных карцінках, здаваўся Храмам — наколькі велічным, настолькі і святым. Дзіва што — тут жа вырашаюцца лёсы ўсёй сусветнай супольнасці!

Аляксандр ШАБАЛІН СТАР.

4

У серыі "Дэбют" выдавецтва "Мастацкая літаратура" выходзяць зборнікі маладых літаратараў, што, вядома ж, падзея для кожнага з іх, але ці можна лічыць тых выданні менавіта з'явамі нашай літаратуры?.. Цікава таксама, як дэбютаўцы глядзяць на творчасць сваіх калег, і чым адрозніваецца крытычны погляд збоку. Шаму сёння на "крытычныя перакрываванні" выносяцца зборнікі "Вершы ад А." Ақсаны Спрынчан і "Даты" Усевалада Гарачкі, а ў якасці арбітра выступае Наталля Капа.

СТАР.

6

Тэатр — і ўсё жыццё

"У мяне шмат планаў, але не хацелася б расказваць — хацелася б здзіўляць... Калі вы плакалі, калі вы смяліся — значыць гэта было мастацтва, калі вы проста думалі, сядзелі і разгадвалі рэбус, які для вас саштукавалі рэжысёр з акцёрам, — значыць мастацтва не было, мабыць, была толькі культура. А мастацтва — гэта калі працуе, жыве і лётае душа", — пра творчасць, і не толькі, разважае заслужаны артыст Беларусі Генадзь Давыдзька, які ўжо сем гадоў выконвае ролю... дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Генадзь ДАВЫДЗЬКА на здымках фільма "Анастасія Слуцкая"

Фота А.ДЗМІТРЫЕВА

СТАР. 10-11

Сустрэча ў Віцебску

Надаўна ў творчай камандзіроўцы ў Віцебску пабываў намеснік галоўнага рэдактара часопіса "Нёман" Міхась Пазнякоў. Письменнік сустрэўся з адказнымі работнікамі аблвыканкама і гарвыканкама, дзе былі абмеркаваны пытанні павышэння падпіскі на выданні РВУ "Літаратура і Мастацтва", як тое і прадугледжвае даручэнне Прэзідэнта краіны, дадзенае ўладным структурам 17 снежня 2003 года. Былі таксама абмеркаваны шляхі далейшага супрацоўніцтва рэдакцыі часопіса "Нёман" з мясцовымі ўпраўленнямі ідэалагічнай работы. Адбыліся творчыя сустрэчы ў СШ № 28 г. Віцебска, у гарадской бібліятэцы імя А. Гайдара, з членамі абласнога творчага клуба "Сустрэча", які ўзначальвае письменнік Барыс Беляжэнка. Па ініцыятыве мінскага гасця ў Віцебску створаны клуб сяброў часопіса "Нёман". Міхась Пазнякоў выступіў таксама па мясцовым тэлебачанні, наведваў рэдакцыі газет "Віцебскі рабочы" і "Віцебчы", якія на сваіх старонках расказалі пра сёлета набыты часопіс "Нёман", планы рэдакцыі на бліжэйшыя гады.

М. ЖУРАВІНА

Вяртанне на Беларусь

23 лістапада адбылося адкрыццё Дзён украінскай культуры. У гэты дзень у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы прайшла прэзентацыя кнігі, выданай у сёлетым льеўскім выдавецтве "Світ", — "Шевченкова дарога в Білорусь". У прэзентацыі ўзяў удзел і яе стваральнік выдатны паэт, прапагандыст беларускай літаратуры ў сучаснай Украіне Раман Лубкіўскі.

У кнігу ўключаны пранікнёныя вершы, прысвечаныя Кабзару — творы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Р. Барадулліна, Г. Бураўкіна, А. Вярцінскага, Алеся Гаруна, Н. Гілевіча, У. Дубоўкі, С. Законнікава, П. Панчанкі, Максіма Танка і іншых беларускіх паэтаў. Акрамя таго, у кнізе знайшлі сваё месца і захопленыя водгукі пра асобу Т. Шаўчэнкі, арыгінальныя літаратурна-крытычныя спасціжэнні яго творчай спадчыны, сярод якіх вылучаюцца выказванні Змітрака Бядулі, Я. Брыля, У. Караткевіча, Я. Сіпакова, артыкулы Р. Зямкевіча, Лявона Гмырака, М. Багдановіча, А. Мальдзіса, М. Тычыны, Т. Кабржыцкай, У. Мархеля і інш.

Багатая кніга і на ілюстрацыйны матэрыял: фотакопіі арыгінальных матэрыялаў (малюнк, кніжныя і часопісныя публікацыі, партреты пісьменнікаў і г.д.), здымкі да 2002 г., на якіх засведчаны моманты актыўных сучасных украінска-беларускіх кантактаў на розных узроўнях — ад культурных да палітычных.

Як адзначыў Вячаслаў Рагойша, "Кніга "Шевченкова дарога в Білорусь" — яшчэ адзін знамянальны верставы слуп на вечным шляху Кабзара ў краіну беларусаў, якіх ён навучаў "любіць свабоду, родны край і мову", якім ён даўно стаў "бацькам мілым" (Янка Купала)".

Н.К.

"Пакаленне-3"

Такая экспазіцыя праходзіць пад эгідай Аб'яднання дзеячаў мастацтваў "Мост" у гонар 85-годдзя Віцебскай мастацкай школы, і з'яўляецца ўжо пятай у межах фестывалю. (Пачаўся ён напрыканцы лета выставай пад назвай "Пачатак". Потым — "Нашчадкі", а зараз — "Пакаленні") На выставе "Пакаленне-3" прадстаўлены работы маладых майстроў трэцяга пакалення з часоў творчасці знакамітых на ўвесь свет беларускіх мастакоў Малевіча, Лісіцкага, Шагала.

У невялікай выставачнай зале мінскай бібліятэкі імя Пушкіна жадаючыя могуць пабачыць працы мастакоў, скульптараў Івана Семілетава, Мілана Мая, Тацяны Пискун і іншых.

— Калі на адной пляцоўцы сабраны работы не аднаго мастака, а некалькіх, — гавора лідэр Аб'яднання "Мост" Яўгеній Ксяневіч, — калі іх работы можна параўноўваць, толькі тады і выяўляецца ўвесь унікаў аўтара. Ад такога суседства кожная работа значна выйграе.

Працягнецца выстава "Пакаленне-3" да 16 снежня, так што ў кожнага аматара мастацтва, ды і проста цікаўнага чалавека яшчэ ёсць магчымасць наведаць яе, паглядзець і ацаніць.

Сяргей МУРАЎСКИ

Духоўнасць — у школу

Літаральна з першых дзён стварэння Рэдакцыйна-выдавецкай установы "Літаратура і Мастацтва" ўсталяваліся творчыя кантакты з камітэтам па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама. Неаднаразова ладзіліся літаратурныя сустрэчы, супрацоўнікі выданняў установы і аўтары часопісаў і штотыднёвіка — частыя госці ў гімназіях і школах сталіцы. Робіцца ўсё дзеля таго, каб часопісы "Польмя", "Малодосць", "Нёман", "Всёмирная літаратура" і газета творчай інтэлігенцыі рэспублікі "Літаратура і мастацтва", знайшлі дарогу ў кожную школьную бібліятэку, карысталіся аўтарытэтам у настаўніцкім асяроддзі.

24 лістапада Рэдакцыйна-выдавецкую ўстанову наведваў старшыня камітэта па адукацыі і справах моладзі Мінгарвыканкама М. С. Ціцяноў. Як і заўсёды, Міхаіл Сяргеевіч прыйшоў з новымі прапановамі аб далейшым супрацоўніцтве. Так, напярэдадні 60-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне ў школах горада аб'яўлены і праводзіцца конкурс на лепшыя вучнёўскія сачыненні і літаратурныя творы, прысвечаныя героіцы мінулай вайны, што, несумненна, можа стаць цікавым зместам будучай кнігі. Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова падтрымлівае гэту ініцыятыву і са свайго боку зробіць усё, каб кніга дзяцей сталіцы пабачыла свет да памятнай даты. Таксама гаварылася пра неабходнасць правядзення новай літаратурнай сустрэчы ў гарадскім Доме моладзі з удзелам прадстаўнікоў Мінскай гарадской пісьменніцкай арганізацыі і пачынаючых

літаратараў, пра стварэнне пры Рэдакцыйна-выдавецкай установе "Літаратура і Мастацтва" студыі пачынаючых літаратараў "Малодыя галасы" і аб штогадовым правядзенні гарадскога фестывалю "Беларуская казка".

Неўзабаве многія планы стануць рэальным літаратурным жыццём, што яшчэ больш паспрыяе выхаванню духоўнасці падрастаючага пакалення.

У сустрэчы прынялі ўдзел дырэктар

Рэдакцыйна-выдавецкай установы "Літаратура і Мастацтва" Таіса Бондар, намеснік дырэктара, старшыня Мінскай гарадской пісьменніцкай арганізацыі Павел Вераб'ёў, галоўны рэдактар часопіса "Польмя" Мікола Мятліцкі, галоўны рэдактар часопіса "Малодосць" Раіса Баравікова і галоўны рэдактар часопіса "Нёман" Ніна Чайка.

Н.К.

Фота К. Дробава

Выдае і прэзентуе...

Не першы год у выдавецтве "Мастацкая літаратура" працуе аддзел рэкламы і прапаганды беларускай літаратуры (узначальвае В. Быкаў), супрацоўнікамі якога толькі за мінулы лістапад арганізавана і праведзена больш дзвядцятворчых сустрэч пісьменнікаў з чытачамі.

Так, у Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў прайшла прэзентацыя кнігі з серыі "Скарбы сусветнай літаратуры" Джорджа Байрана "Дон-Жуан. Прароцтва Дантэ" ў перакладзе на беларускую мову У. Скарыніна. На імпрэзе, якую вёў Н. Гальпяровіч, выступілі пісьменнікі А. Савіцкі, В. Праўдзін, В. Шніп, Н. Загорская, а таксама выкладчыкі і студэнты універсітэта.

Гасцінна былі расчынены дзверы для пісьменнікаў у тэхналагічным універсітэце, дзе загадчыца кафедры беларускай мовы і літаратуры працуе В. Кузьміч. Перад будучымі спецыялістамі выдавецкай справы мелі магчымасць выступіць В. Праўдзін, В. Шніп, Л. Рублеўская і В. Кустава.

У лістападзе ў тэатры імя Янкі Купалы прайшла прэзентацыя купалаўскай кнігі "Тутэйшыя", падчас якой глядачы маглі не толькі паглядзець аднайменны спектакль, але і набыць выданне п'есы з аўтографамі артыстаў.

У кінатэатры "Мір" адбылася прэзентацыя кнігі М. Чаргінца "Вам заданне" і паказ знятага па ёй фільма. Перад глядачамі выступіў сам аўтар і дырэктар выдавецтва "Мастацкая літаратура" У. Мачульскі. А ў кінатэатры "Кіеў" прэзентавалася кніга "Міхаіл Пташук. Сповідзь рэжысёра".

У мінскіх падкаледжах адбыліся сустрэчы студэнтаў з пісьменнікамі: Р. Баравіковай, А. Бадаком, В. Шніпам, Л. Рублеўскай, А. Зэкавым і В. Куставай.

У мінскай дзіцячай бібліятэцы № 6 прайшла прэзентацыя кнігі "Аз+Букі", на якой выступілі аўтары гэтай кнігі: М. Маляўка, У. Мазго і М. Чарняўскі.

Н.К.

Пра мужнасць і славу

Надзвычай цікава і плённа прайшла сустрэча стваральнікаў кнігі "Наша перамога" з курсантамі Вайсковай акадэміі РБ і навучэнцамі Сувораўскага вучылішча ў бібліятэцы Цэнтральнага Дома афіцэраў. Па сутнасці адбылася прэзентацыя дакументальнага зборніка нарысаў і расказаў пра гераічны подзвіг савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Адкрываючы ўступным словам сустрэчу, начальнік Упраўлення інфармацыі Міністэрства абароны РБ У. Макараў адзначыў, што кніга "Наша перамога" гэта не толькі даніна памяці героям вайны напярэдадні 60-годдзя слаўнай Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі, але і своеасаблівы падручнік для моладзі, які вучыць любіць і шанаваць Радзіму, змястоўна і ярка расказвае пра людзей незвычайнага лёсу.

Высока ацанілі ў сваіх выступленнях змястоўнасць "Нашай Перамогі" старшыня Рэспубліканскага Савета Беларускага аб'яднання ветэранаў генерал-лейтэнант А. Новікаў, старшыня вайсковага навуковага таварыства генерал-маёр У. Вераб'ёў і дачка Героя Савецкага Саюза Васіля Казлова, дацэнт БДУ В. Казлова. Усе яны гаварылі, што зборнік годна папаўняе летапіс Вялікай Айчыннай вайны, паслужыць вялікай справе выхавання патрыятызму.

З запамінальнымі, хваляючымі прамовамі перад будучымі афіцэрамі беларускага войска выступілі і пісьменнікі — Алесь Савіцкі, Уладзімір Карызна, першы намеснік дырэктара Рэдакцыйна-выдавецкай установы "Літаратура і Мастацтва" Павел Вераб'ёў, Яўген Каршукоў, укладальнікі зборніка Уладзімір Саламаха і Міхаіл Кадзет.

Працяг размовы пра "Нашу Перамогу" неўзабаве адбудзецца ў Вайсковай акадэміі Рэспублікі Беларусь.

М. ІВАНОЎСКИ

Фота К. Дробава

У адной са старэйшых у Маскве "Народнай галерэі" на Марасейцы прайшла жывапісная выстава, прысвечаная 70-годдзю расійскага завочнага Народнага ўніверсітэта мастацтва. З нагоды юбілею тут былі сабраны лепшыя творы выпускнікоў за ўсе гады існавання навучальнай установы. Сярод мноства экспанаваных работ дыпламам I ступені адзначана палатно "Шлях Птухі" выпускніка 1991 года, беларускага жывапісца Васіля ЮШКАЎЦА.

рымалася толькі пасля службы ў войску. Ён паступіў на факультэт гідрамеліярацыі Брэскага інжынерна-будаўнічага інстытута, але на трэцім курсе кінуў вучобу — настолькі апантана захапіўся жывапісам. Ды яшчэ жаніцьба на каханай дзяўчыне — на стыпендыю не пра-

Уласнае ўяўленне — лепшы настаўнік

Ягонья палотны атрымалі найбольшую колькасць прызных водгукаў, асабліва ўжо вядомае ў Беларусі — "Ян Хрысціцель", адзначанае Граматай наведвальнікаў. Здзіўленню Юшкаўца не было межаў, калі ён быў таксама ўзнагароджаны дыпламам Дзяржаўнага расійскага дома народнай творчасці і атрымаў афіцыйнае запрашэнне прыняць удзел у шэрагу выставак у Маскве, Сонечнагорску, Люберцах, Балашысе.

Старажытнае выслоўе "Дагані чарапаху і ты пабачыш свет" як мага лепш адлюстроўвае працэс развіцця і ста-

наўлення таленту Васіля Юшкаўца. Ён нарадзіўся ў 1961 годзе ў горадзе Іванава на Брэстчыне. У пачатковых класах ягоныя малюнкі алоўкам прызнаваліся лепшымі на міжнародных конкурсах дзіцячай творчасці. Упершыню за палатно сеў у чатырнаццаць гадоў. Але бацькам фінансава цяжкавата было купляць сыну радно і алейныя фарбы. І ўсё ж Васіль засвоіў тэхніку пісьма алейм. Атрымалася няблага — пейзажы, краявіды роднага Іванава, партрэты падабаліся мясцовым знаўцам жывапісу. Але ўсур'ез засесці за мальберт ат-

жывеш! Выпадала вучыцца толькі завочна. Васіль абраў маскоўскі завочны Народны ўніверсітэт мастацтваў, дзе ягоным настаўнікам быў вядомы жывапісец Аляксандр Аляксандраў, які несупынна даводзіў Васілю, што няма лепшага настаўніка, чым уласнае ўяўленне...

Новыя эканамічныя ўмовы ў краіне прымусілі Васіля, на той час бацьку двух дзетак, як некалі ягоных продкаў, падацца "на адыходы". Палотны Юшкаўца глянуліся польскім турыстам і хутка былі раскупленыя, але за мізэрны кошт. Грошай ледзь хапала на сям'ю, радно, фарбы ды пэндзі. Аднаго разу "турыст" прапанаваў Васілю паспрабаваць сябе вольным мастаком у Польшчы. Даволі хутка атрымаўшы досыць заказаў, Юшкавец здолеў на першыя заробкі нават абсталяваць сабе невялікую майстэрню. Але амаль усе заказы былі на капіраванне палотнаў вядомых мастакоў, пісаць для душы часу не заставалася. Але фінансавы падмурак, зароблены на падзёншчыне, неўзабаве даў магчымасць зрэдзіць пісаць і свае палотны. Ягоным жывапісам зацікавіліся варшаўскія галерэі "PRO BONO" і "ART-WIT". Палотны Юшкаўца знаходзілі сваіх

Аб сягі

БРЭСТЧЫНА

Адам Міцкевіч і... "Еўрарэгіён Буг"

Хто з берасцейцаў і гасцей абласнога цэнтра наведае аддзел краязнаўчай літаратуры і бібліяграфіі абласной бібліятэкі імя М.Горкага, то не пашкадуе. Там працуе своеасаблівая выстаўка "Брэсцкая абласная бібліятэка імя М.Горкага — Бяла-Падляская публічная гарадская бібліятэка: гады супрацоўніцтва (1989 — 2004)". На стэндах вы ўбачыце кнігі, перыядычныя выданні, падарункі чытачамі і супрацоўнікамі Бяла-Падляскай публічнай гарадской бібліятэкі.

Мяркую, што вашу ўвагу прыцягнуць выданні Польскай акадэміі навук, юбілейныя — да 400-годдзя — зборнікі пра Берасцейскую унію (1596 — 1996), найноўшае пра Адама Міцкевіча, Рамуальда Траўгута, пра поспехі і перспектывы "Еўрарэгіёна Буг" і іншыя (усяго звыш 80 выданняў). Значную цікавасць уяўляюць таксама асобнікі часопіса "Podlaski Kwartalnik Kulturalny", дзе сярод аўтараў вы адшукаеце імёны берасцейскіх краязнаўцаў і вучоных.

Уладзімір БАРЫСЮК

МІНШЧЫНА

"Зімовая дарога"

Менавіта пад такой назвай спектаклем Надзеі Скрыпнік на матывах народнай гутаркі "Паштальён" Уладзіслава Сыракомлі і папулярнай рускай народнай песняй "Когда я на почте служил ямщиком...", якую дзівосна выканаў артыст Анатоль Кісель, скончыўся ў Смольгаўскай сярэдняй школе імя свайго знакамітага ўраджэнца вялікі цыкл мерапрыемстваў, прысвечаных 160-годдзю стварэння гэтага сусветнага шэдэўра.

А перад гэтым днём па ініцыятыве Любанскага райвыканкама і яго аддзела культуры прайшла раённая віктарына, прысвечаная юбілею "Паштальёна" і песні. На літаратурнай віктарыне вызначыліся Таццяна Асмаева, Павел Каткавец, Віталь Мірэйчык і Вольга Сігай.

Таксама адбыліся экскурсіі ў Музейны пакой Ул.Сыракомлі, конкурсы дэкламатораў твораў паэта ды іншыя мерапрыемствы. Сярод пераможцаў чытачоў: Вольга Зубарэвіч, Дар'я Асіпкова (абедзве 6 клас) і Вольга Сігай (10 клас). Усе яны былі ўзнагароджаны дыпламамі, беларускімі кнігамі і газетамі на роднай мове. Асабліва быў адзначаны 4-класнік Вася Філановіч са Смольгаўскай сярэдняй школы імя Ул.Сыракомлі. Дарэчы, у адрозненне ад шэдэўра "Паштальён", гэтай установе споўнілася толькі 140 год!

Міхась МАЛІНОЎСКИ

ВІЦЕБШЧЫНА

Свята вёскі

Вёска Друцк утульна размясцілася наводшыбе ад гарадзішча старажытнага Друцка. Яна вядомая далёка за межамі Талачынскага раёна, можа, таму, што з'яўляецца нібыта маладым нашчадкам колішняга адметнага горада Беларусі.

Нядаўна адбылося свята гэтай вёскі, на якім узгадалася яе гісторыя, ушаноўваліся добрым словам (і матэрыяльна) ветэраны вайны і працы, лепшыя сейбіты і жывёлаводы тутэйшага сельгаскааператыва "Друцк-Агра". Вяскоўцы, ад старога да малаго, веселіліся ад душы: танчылі, ні на хвіліну не змаўкалі звонкія, шчырыя песні і прыпеўкі самадзейных артыстаў.

А яшчэ на свяце былі падведзены вынікі работы на добраўпарадкаванні, вызначаны пераможцы ў намінацыях "Лепшы дом" і "Лепшыя кветнік" з уручэннем падарункаў. З установаў па чысціні і парадку лепшай прызнана Друцкая базавая школа, а з вуліц — Сонечная.

Алесь МАЗУР

Павіншуем родных

3 2 лістапада па 31 снежня бягучага года на галоўным паштамце горада Мінска наладжана выстаўка-продаж паштовак. Яна арганізавана Мінскай поштай сумесна з Белпоштай і праходзіць другі раз.

Месца для выстаўкі адведзена ў цэнтры паштамта і поўнаасцю адпавядае свайму прызначэнню. А выбар тавараў проста радуе сваёй разнастайнасцю: канверты, наборы для пісьма, маркі... Тут можна набыць паштоўкі да розных святаў і на любы густ: вялікія, малыя, музычныя, з падарункам унутры. Шмат месца ў экспазіцыі адведзена навагоднім паштоўкам.

Колькі б разоў ні заходзіла на галоўпаштамт, тут заўсёды мнагалюдна. Наведвальнікі разглядаюць паліцы, выбіраюць, і амаль ніводзін не пакідае залы без пакупкі. Такім чынам, арганізатары выстаўкі далі добрую магчымасць для кожнага выказаць з дапамогай

паштовак сваю любоў і павагу родным і блізкім.

Алёна ЛЯШКЕВІЧ,
студэнтка II курса
журфака БДУ
Фота аўтара

Філасофія І. Канта

У Беларускім дзяржаўным ўніверсітэце на факультэце філасофіі і сацыяльных навук прайшла Міжнародная навуковая канферэнцыя "Філасофія І.Канта і сучаснасць", прысвечаная 280-годдзю з дня нараджэння і 200-годдзю з дня смерці выдатнага нямецкага філосафа Імануіла Канта (1724 — 1804). Гэтыя даты ўнесены ў календар ЮНЕСКА, а бягучы год абвешчаны годам Канта і шырока адзначасца па ўсім свеце.

В.К.

Сустрэчы пры галыштуках і без

Тады, у 1977-м, будынак-гмах ААН у Нью-Йорку, знаёмы дагэтуль толькі па тэлевізійных карцінках, здаваўся Храмам — наколькі велічым, настолькі і святым. Дзіва што — тут жа вырашаюцца лёсы ўсёй сусветнай супольнасці!

У зале Генеральных асамблей, з маляцівай трыбунай на сцэне, пачынаецца хвалючая працэдура адкрыцця VI сесіі III Канферэнцыі ААН па марскім праве.

На ўрачыстасць таго, што адбывалася, не паўплывала нават тая акалічнасць, што пасяджэнне, якое, адпаведна рэгламенту, павінна было пачацца ў 10.30, стартавала толькі недзе апоўдні: менавіта пад гэты час мабілізавалася апанаваная перадстартавай мітуснёй шматаблічная, шматмоўная, шматколерная публіка.

Сівагаловы старшынствуючы Амерысінгхе, з чароўнай пунсвай ружайкай на штрыфлі пінжака (дарэчы, без гэтай кветкі ён ніколі на сесіі не з'яўляўся, за што і атрымаў мянушку “ружачка”), робіць кароткую ўступную прамову і завяршае яе нязвыклымі для нас словамі:

— А цяпер абвясчу хвіліну маўчанья, дзеля малітвы і роздуму.

Кожны, натуральна, думаў пра сваё...

А пасля пачаліся будні. Члены нашай, беларускай дэлегацыі сур'ёзна рыхтаваліся да пасяджэння, актыўна выступалі на іх, бралі ўдзел у падрыхтоўцы важных дакументаў, дружна галасавалі, сумесна з сябрамі па сацлагеры, за адны рэзалюцыі, гэтак жа аднадушна правальвалі ініцыяты.

І ўсё ж ход работы Канферэнцыі ўзніс-лых эмоцый, мякка кажучы, не выклікаў. Першыя два дні дэлегаты ў асноўным былі занятыя тым, што марудліва вырашалі працэдурныя пытанні ды заклікалі адзін аднаго хутчэй распачаць працу па сутнасці.

Зала пасяджэння амаль заўсёды была напаяўная, дэлегаты самавіта курсіравалі між радамі, часта з цыгарэтай, сігарай альбо з люлькай у зубах, вялі нязмушаныя гаворкі адзін з адным. На агульным фоне прайметна выдзяляліся кітайцы. Члены гэтай невялікай дэлегацыі заўсёды трымаліся асобна, усе насілі аднолькавыя шэрыя фрэнчы — нібыта ўніформу, і твары іх былі аднолькава засяроджаныя і непрыніклія.

З цяжкасцю ўспрымаліся манатонныя выступленні, якія мала хто слухаў, хаця іх і перакладалі на ўсе пяць афіцыйных моў ААН.

На адным з пасяджэнняў, пасля выступлення прадстаўніка Туніса, пачулася рэпліка французскага дэлегата:

— У мяне кепска працуе навушнік. Прашу паўтарыць французскі пераклад выступлення.

— Дык я ж па-французску гаварыў, — здзіўлена паведаміў пад смех залы выступоўца.

Адзін з членаў нашай дэлегацыі, які добра ўжо стаптаў дыпламатычныя паркеткі, навучаў мяне:

— Усё, што тут адбываецца, гэта толькі “артпадрыхтоўка”, спроба высветліць, хто чым дыхае. Каб даць магчымасць вялікім палітыкам больш дакладна зарыентавацца пры сустрэчах сам-насам.

Так і праявілі два нью-йоркскія месцы, пакінуўшы ў душы вельмі супярэчлівыя пачуцці. З аднаго боку, ніяк нельга было не ўзяць пад увагу важнасць і адказнасць форуму, а з другога...

Дакументы, якія я вывучыў перад паездкай, сведчылі, што наша канферэнцыя, трэцяя па ліку, якая мела на мэце прыняцце міжнароднай Канвен-

цыі па марскім праве, доўжылася ўжо чатыры гады і, як пакажа жыццё, працянецца яшчэ пяць гадоў, пакуль, урэшце, у невялікім гарадку Мантэгабэй на Ямайцы Канвенцыя не будзе падпісана. Да яе далучацца 132 краіны, і ўвойдзе яна ў сілу толькі ў 1994 годзе, але і гэта мала наблізіць зацікаўленыя краіны да вырашэння марскіх праблем, паколькі паслядоўнымі працэдурамі Канвенцыі засталіся шэраг марскіх дзяржаў, у тым ліку і Злучаныя Штаты Амерыкі.

Яшчэ адзін падобны ўрок я атрымаў у 1984 годзе, у Жэневе, куды быў дэлегаваны ў якасці ўдзельніка міжнароднай журналісцкай канферэнцыі па праблемах Намібіі. Да канферэнцыі я падрыхтаваўся капітальна: з сабраным па тэме дасье можна было без цырымоніі выходзіць на абарону кандыдацкай дысертацыі.

З Савецкага Саюза на канферэнцыю прыбыў яшчэ адзін удзельнік — украінскі журналіст і дыпламат Віктар Стэльмах.

Пазнаёміліся. Я яму пра сваё дасье, а ён:

— Я, канечне, таксама сёе-тое прыдбаў, але баюся, што дарэмна. Мы нямогага даможамся сваімі дэбатамі.

Па вялікім рахунку, мой калега меў рацыю: наша журналісцкая сустрэча, роўна як і наступны заходнеўрапейскі рэгіянальны сімпозіум па праблемах Намібіі, дзе журналісты прысутнічалі ўжо ў якасці назіральнікаў, мала што далі намібійскаму народу. Хіба што, яшчэ раз засведчылі грамадскую ўвагу да гарачай праблемы.

Своеасабліва выказаўся на яе конт адзін з самых актыўных удзельнікаў сімпозіума, вядомы грамадскі і палітычны дзеяч Ірландыі, лаўрэат Міжнароднай Ленінскай прэміі “За ўмацаванне міру паміж народамі” Шон Макбрайд: “Нашы сустрэчы патрэбныя, але яны нічога не дадуць, калі не дамовіцца паміж сабой самі лідэры краін, асабліва тыя, хто заляцаецца да расісцкага рэжыму Прэторыі. Марна нехта спадзяецца, што калі ён добра корміць кракадзіла, дык той з'есць яго апошнім”.

Жылі мы са Стэльмахам у суседніх нумарах гатэля “Лангшомп”.

— Трэці раз прыязджаю ў Жэневу — і заўсёды пасяляюць на гэтым паверсе, — не без гулівай роспачы гаварыў Стэльмах, пэўна намякаючы на тое, што паверх “праслухоўваецца”, і скіраваў позірк на верхні кут майго нумара: — Вунь, пабач...

Я ўжо ведаў гэты кут: там кватаравала сямейства вялізных, памерам з сартавы фундук, павукоў, якія з надыходам цемры з неверагоднай хуткасцю пачыналі мігрыраваць па столі і сценах нумара.

— Паўзучыя мікрафоны! — з іроніяй заўважыў Віктар.

У гатэлі “Лангшомп”, размешчаным непалёк ад славутага Жэнеўскага возера, на той час жылі і многія іншыя ўдзельнікі розных міжнародных мерапрыемстваў, недахопу ў якіх Жэнева ніколі не адчувала.

Найбольш заклапочанымі, дзелавымі, занятым і сярод іншых выглядалі “разоружэнцы” — члены спецыяльнай камісіі ААН па раззбраенні, якая працавала ў Еўрапейскім аддзяленні Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Жэневе. Прэса тых гадоў абяцала хуткае падпісанне вынікавага дакумента, пасля чаго, як падразуме-валася, увесць свет задыхае больш вольна і спакойна.

— Толькі і чакай — падпішучы! — бессардэчна разбіў маю наўную веру, як і надзеі ўсіх зямлян, Стэльмах. — Для іх жа падпісачы выніковы дакумент — значыць

пазбавіць сябе няпыльнай і надзвычай высока аплатаемай працы і адпавіда дамоу.

І я зноў успомніў Нью-Йорк, аанайскую канферэнцыю па марскім праве. Аднойчы там пранеслася чутка, што працягласць сесіі будзе скарачана на тры тыдні з прычыны бесперспектыўнасці далейшага абмеркавання вынесенага ў парадак дня пытання. Вось тут яўка дэлегатаў аказалася амаль стопрацэнтнай. І выступленні сыпаліся адно за другім. І па-фас іх быў адзіным: мы яшчэ не ўсё абмеркавалі, мы яшчэ папрацуем!

Што ж тычыцца жэнеўскага дакумента, дык я так і не ўпільнаваў — быў ён падпісаны ці не. Але гэта не так і важна, паколькі з раззбраеннем на нашай планеце справы сёння ідуць не нашмат лепш, чым і тады, дваццаць гадоў таму, калі самаадданыя “разоружэнцы” і ўдзельнікі ўначы рупіліся аб скарачэнні ўзбраенняў на планеце Зямля.

Сёння мы ўсё часцей чуюм амаль сакрамэнтальныя выразы накшталт «Мой сябар Гельмут»... «Мой сябар Джордж»... «Мой сябар Барыс»... Пры ўсёй прэтэнцыёзнасці падобных пасажаў, трэба думаць, цявразга розуму ў іх больш, чым бачнага многім дзяржаўнага снабізму.

“Сустрэчы без галыштукаў”, асабістыя кантакты кіраўнікоў краін былі, ёсць і будуць куды больш эфектыўным сродкам вырашэння многіх праблем, якія паўстаюць перад чалавецтвам, чым шматмесячнае мусіраванне гэтых праблем у самых высокіх міжнародных арганізацыях.

Пагадзіцеся, пытанні накшталт — ці націскаць на ядзерную кнопку падчас выбухованебяспечнага Карыбскага крызісу, ці мяняць Паўэрс на Абея, руйнаваць ці не Бярлінскую сцяну — як і іншыя, на іх падобныя, вырашаліся не на буйных міжнародных канферэнцыях альбо сімпозіумах. Іх абмяркоўвалі сам-насам дзяржаўныя дзеячы.

Дало і мне жыццё шанц асабіста пераканацца ў тым, што публічны і кулуарны варыянты вырашэння аднаго і таго ж пытання — гэта, як гавораць адэсіты, дзве вялікія розніцы.

Справа была ў Румыніі, падчас работы IV кангрэса Сусветнай федэрацыі асацыяцыі, цэнтраў і клубу ЮНЕСКА.

Неяк па ходу культурнай праграмы (мы ехалі ў замак сумнавыдомага Дракулы) у салоне аўтобуса побач са мной размясціўся чорнаскуры сімпатычны мала-

ды чалавек, які прадстаўляў на Кангрэсе адну з афрыканскіх краін. Пры знаёмстве ён назваўся двайным імем, з якіх запамінальна паддавалася толькі другое — Нгуангуі.

Афрыканец аказаўся надзвычай дасведчаным чалавекам: ён раскажаў мне пра графа Уладзіміра Дракулу такія падрабязнасці, якіх не ведаў, бадай, нават сапраўдны фанат былога гаспадара замка — даўганосы экскурсавод з белаватымі зрэнкамі амаль містычных вачэй, які пад змрочнымі скляпеннямі старажытнага палаца сам нечым нагадваў легендарнага Дракулу.

З тае паездкі і да самага заканчэння Кангрэса мы пачуваліся з афрыканцам як бывалыя прыяцелі.

Надышоў дзень выбараў кіруючых органаў Федэрацыі на наступныя чатыры гады.

У перапынку, пасля працяглых дэбатаў аб прапанаваных кандыдатурах, да мяне падыходзіць славацкі дэлегат, вылучаны ў кіраўнікі аднаго з камітэтаў, і просіць аддаць за яго голас. Я адказаў, што і без таго зрабіў свой выбар на яго карысць, хаця ў глыбіні душы слаба верыў у перамогу брата-славаціна, паколькі вельмі моцнае заходняе лобі было ў іспанца, які таксама прэтэндаваў на тую ж вакансію.

Славак папрасіў перамовіцца з кім-небудзь яшчэ.

— Падумаю, — адказаў я, не верачы, што ўдасца хоць нешта зрабіць для чалавека, які падкупляў мяне вельмі нестандартным падыходам да ацэнкі разнастайных сітуацый, што паўставалі падчас Кангрэса.

І раптам мяне азарае: Нгуангуі! А дшукваю сярод тых, хто п'е каву, свайго афрыканскага сябра, даведваюся між іншым, што яму ўсё роўна, за каго галасаваць, і асцярожна выкладаю сваю просьбу. Ён з разуменнем ківае галавой, адыходзіць і ўжо праз хвіліну-другую сам знаходзіць мяне:

— Будзь спакойны за славака, я яму яшчэ галасы ўсёй Афрыкі зрабіў!

Па выніках галасавання ў кіруючыя органы ўвайшоў славак.

Правільна гавораць: для таго, каб зразумець, што мора салёнае, неабавязкова выпіваць яго да дна — дастаткова пакаштаваць адну кроплю.

Так што, дзякуй, сябар Нгуангуі!

Аляксандр ШАБАЛІН

На здымку: А. Шабалін на сесіі ААН. Нью-Йорк. 1977 г.

Адным з асноўных паказчыкаў развіцця дзяржавы з'яўляюцца дабрабыт і ўзровень сацыяльнай абароны яе жыхароў. На Беларусі гэтай сферы нашага жыцця з году ў год надаецца ўсё больш увагі, як на рэспубліканскім, так і на абласных, гарадскіх і раённых узроўнях. Але, як і заўсёды, хацелася б жадаць лепшага.

І падчас свайго нядаўняга выступлення на цырымоніі падпісання раішэння, прынятага рэспубліканскім рэферэндумам, Прэзідэнт нашай краіны падкрэсліў, што ўкараненне сацыяльных стандартаў — гэта правільна абраная лінія развіцця сацыяльнай сферы.

Вартыя ўмовы жыцця на ўсёй краіне.

Так, дзякуючы казённаму тэрміну "сацыяльныя стандарты", улада і яе вытворныя — медыцына, сувязь, сацыяльныя службы — прыйшлі не толькі ў самыя аддаленыя вёскі, але і дамоў да чалавека, які мае ў іх патрэбу. Асабліва запатрабаванымі аказаліся такія паслугі пенсіянерамі і інвалідамі, што адзінока пражываюць. Аднак у многіх раёнах і па сёння існуе праблема — цяжка знайсці сацыяльнага работніка. На гэта маюцца свае падставы: у гарадах людзей ад гэтай прафесіі адштурхоўвае нізкая зарплата, а ў вёсках — тое ж, ды плюс вялікая колькасць населеных пунктаў у зоне абслугоўвання.

Да гэтага часу не паўсюдна выканана патрабаванне аб тым, каб не толькі ветэраны ды інваліды Вялікай Айчыннай вайны, але і кожны адзінока пажылы чалавек, незалежна ад таго, дзе ён жыве, атрымліваў дапамогу.

Раней глава дзяржавы на прыкладзе Бялыніцкага раёна растлумачваў усім чыноўнікам, як трэба дзейнічаць у самай глухой, аддаленай вёсцы: узяць на ўлік (гэта не такая ўжо і цяжкая работа) усіх састарэлых, якія аб'ектыўна аказаліся адзінокамі, кінутымі (на жаль і такое нярэдка здараецца) уласнымі дзецьмі, і дапамагаць адзінокім. Пра іх трэба клапаціцца гэтак жа, як пра ўдзельнікаў і інвалідаў Другой сусветнай вайны.

"Падумаце ў тым ліку і аб сваёй будучыні, — адзначыў Прэзідэнт. — Давайце мы будзем ставіцца па-чалавечы да старых — гэтак жа і да нас будучы ставіцца нашы дзеці і моладзь".

Таксама была звернута нямая ўвага на адрасную сацыяльную дапамогу. Яе неабходна аказваць канкрэтнаму чалавеку або канкрэтнай сям'і. Прычым адрасную дапамогу трэба строга дыферэнцыраваць, у прыватнасці, удзельнікам вайны, інвалідам, адзінокім пенсіянерам, шматдзетным сем'ям, пашыраць спектр паслуг, абслугоўванне дома нават у самых аддаленых кутках краіны.

Зараз больш за чвэрць усяго насельніцтва Беларусі (2, 6 мільёна чалавек) складаюць пенсіянеры, і пенсійная сістэма адчувае каласальную нагрузку. Але, са слоў Прэзідэнта, нягледзячы на гэта, пенсійны ўзрост павышацца не будзе.

Узровень цывілізаванасці, гуманнасці грамадства вызначаецца яго адносінамі да інвалідаў. Адбываюцца станоўчыя змены, але тут таксама, як кажуць, непачаты край работы. Трэба прымаць дадатковыя меры для сацыяльнай інтэграцыі інвалідаў у грамадства. Для іх неаб-

ходна стварыць безбар'ернае асяроддзе. Гэта значыць — забяспечыць доступ інвалідаў да грамадскага транспарту, месцаў вучобы, работы і адпачынку.

Напрыклад, нягледзячы на складаную эканамічную сітуацыю і вялікую колькасць рэалізуемых праектаў, гарадскія арганізацыі Мінска надаюць сур'ёзную ўвагу аказанню дапамогі групам грамадзян, якія маюць патрэбу ў сацыяльнай абароне і дадатковым сацыяльным клопаце з боку грамадства і ўлад. Гэта — людзі з абмежаванымі фізічнымі магчымаасцямі, асобы без пэўнага месца жыхарства, мнагадзетныя сем'і, пенсіянеры, ветэраны вайны і ваенных канфліктаў.

Што тычыцца сацыяльнай сферы горада Мінска, то ва ўсіх дзевяці раёнах сталіцы створаны і дзейнічаюць тэрытарыяльныя цэнтры сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Яны працуюць з сацыяльна неабароненымі катэгорыямі грамадзян, здзяйсняюць сацыяльны патранаж сем'яў, якія знаходзяцца ў цяжкіх жыццёвых сітуацыях, прапануюць псіхалага-педагагічныя паслугі, юрыдычныя кансультацыі, кансультацыі па "тэлефоне даверу" і г.д.

На ўліку ў цэнтрах знаходзяцца звыш за дзесяць тысяч сямей і жыхароў горада. У сталіцы маюцца тры псіханеўралагічныя інтэрнаты (адзін дзіцячы), Дом-інтэрнат для пенсіянераў і інвалідаў, спецыяльная ўстанова для дзяцей-інвалідаў з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, Дом начнога знаходжання для асоб без пэўнага месца жыхарства.

З 2001 года ў Мінску рэалізуецца праграма адраснай сацыяльнай дапамогі асобным катэгорыям сем'яў і адзінока пражываючым асобам.

Адным з прыярытэтных напрамкаў у палітыцы Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта з'яўляецца сацыяльная рэабілітацыя інвалідаў. У горадзе (як ўжо адзначалася) праводзяцца работы па стварэнні безбар'ернага асяроддзя для інвалідаў і фізічна аслабленых людзей, са сродкаў гарадскога бюджэту рэгулярна закупаецца рэабілітацыйнае абсталяванне і спецыяльныя прылады і прыстасаванні. Нямая роля ў рэабілітацыі інвалідаў, іх аздараўленні, а таксама ў аздараўленні дарослага насельніцтва прыпадае на санаторна-курортнае лячэнне.

У гэтым годзе для тых, хто мае патрэбу ў дзяржаўнай падтрымцы, з бюджэту горада вымеркаваны амаль 71 млрд. рублёў, а на наступны, 2005 год, гэтая сума складзе больш за 88 млрд. Усе гэтыя сродкі накіраваны на здзяйсненне мера-

прыемстваў па адраснай падтрымцы асобных катэгорый мінчан на 2004 — 2005 гг. Сярод іх:

Сем'і з непаўналетнімі дзецьмі

Так, адрасная сацыяльная падтрымка сем'яў з непаўналетнімі дзецьмі ўключае ў сябе адзіначасовую выплату маладым маці пры нараджэнні другога дзіцяці ў памеры аднаго бюджэту пражытачнага мінімуму (БПМ) на момант нараджэння. Пры нараджэнні трэцяга дзіцяці гэтая сума павялічваецца ў два разы, а пры з'яўленні блізнят — бясплатнае забеспячэнне кожнага з іх камплектамі дзіцячых рэчаў першай неабходнасці коштам у чатыры базавыя велічыні плюс выплата ў памеры двух БПМ. Бясплатнае харчаванне будзе прадастаўляцца дзецям да двух гадоў з малазабяспечаных мнагадзетных, няпоўных сямей, і калі абодва з бацькоў з'яўляюцца студэнтамі. Не трэба плаціць за лекі для ўсіх дзяцей ва ўзросце да трох гадоў, а таксама для дзяцей-інвалідаў і дзяцей, якія пакутуюць на захворванні, якія ўваходзяць у спецыяльны спіс Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь. Два разы на год дзецям, што знаходзяцца на дыспансерным ўліку ў сувязі з аварыяй на ЧАЭС, выдаюцца вітаміны, а навучэнцы 1 — 4 класаў атрымліваюць гарачае харчаванне ў школах. Для вучняў агульнаадукацыйных школ з праблемных, малазабяспечаных сем'яў і з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця прадастаўляецца бясплатнае льготнае харчаванне.

Наступныя мерапрыемствы падтрымкі: вызваленне ад платы за навучанне ў дзіцячых школах мастацтваў выхаванцаў дзіцячых дамоў, дзяцей-сірот, якія знаходзяцца пад апекай, і адораных дзяцей; аказанне штомесячнай дапамогі непрацуючым асобам па наглядзе за дзіцём-інвалідам ва ўзросце да 18 гадоў у памеры мінімальнай пенсіі па ўзросце; памесечная дапамога прыёмным сем'ям на кампенсацыю камунальных плацяжоў (дзе базавыя велічыні).

Мнагадзетныя сем'і

Для мнагадзетных сямей, якія выхоўваюць непаўналетніх дзяцей, аказваецца штомесячная дапамога на аплата камунальных плацяжоў у памеры 25 працэнтаў БПМ (сям'я з чатырма дзецьмі), і ў памеры 50 працэнтаў БПМ (для сямей, дзе выхоўваюцца пяць і больш дзяцей). Аказваецца аднаразовая дапамога

для падрыхтоўкі дзяцей да новага навучальнага года. Для жанчын, узнагароджаных ордэнам Маці, аплачваецца гадавы праязны білет у гарадскім камунальным пасажырскім транспарце. Таксама будзе прадастаўляцца льготнае крэдытаванне на будаўніцтва кватэр.

Падтрымка студэнтаў і моладзі

Забеспячэнне бясплатным гарачым харчаваннем навучэнцаў ПТВ. Для студэнтаў і навучэнцаў арганізуецца часовае праца ў вольны ад вучобы час, браніру-

таўляюцца сацыяльныя паслугі на бязвыплатнай аснове адзінокім ды адзінока пражываючым пажылым грамадзянам і інвалідам I і II груп, якія стаяць на ўліку і маюць даход, які не перавышае больш чым на 30 працэнтаў сярэдня БПМ. Малазабяспечаным пенсіянерам аказваецца харчовая і рэчавая дапамога ў тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання і г.д.

Сацыяльная падтрымка інвалідаў

Да пенсій непрацуючых інвалідаў I і II груп, якія атрымліваюць сацыяльныя пенсіі па інваліднасці з дзяцінства і памер якіх не перавышае бюджэт пражытачнага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва (акрамя пражываючых у дамах-інтэрнатах), выплачваецца штомесячная дапамога (адна мінімальна пенсія па ўзросце). Бясплатна забяспечваюцца лекамі інваліды ВАВ і дзеці-інваліды; са скідкай у 90 працэнтаў — інваліды I і II груп, для інвалідаў III групы — 50 працэнтаў кошту. Таксама прадугледжана бясплатнае забеспячэнне інвалідаў пратэзна-артэпедычнымі вырабамі і тыфла-тэхнічнымі сродкамі рэабілітацыі інвалідаў па зроку і слыху, арганізацыя бібліятэчнага абслугоўвання інвалідаў па зроку ў гарадской бібліятэцы для невідущых. Акрамя таго, некаторыя інваліды могуць разлічвацца на бясплатнае атрыманне аўтамабіля "Таўрыя" або прыдбаванне яго на льготных умовах і кампенсацыю расходаў.

Падтрымка беспрацоўных грамадзян

Гэтай катэгорыі аказваецца сацыяльная падтрымка і прадастаўленне дзяржаўных гарантыяў на перыяд актыўнага пошуку работы: выплата дапамогі па беспрацоўі і аказанне матэрыяльнай дапамогі. Ім выплачваецца стыпендыя ў перыяд прафесійнага навучання па накіраванні цэнтра занятасці, а таксама аказваюцца прафарыентацыйныя паслугі, псіхалагічная падтрымка ў мэтах садзейнічання іх сацыяльна-прафесійнай адаптацыі, павышэнню працоўнай актыўнасці.

Не пакідаюцца без увагі і асобы без пэўнага месца жыхарства.

Віктар КАВАЛЁЎ

Фота забяспечана аўтарам

Сучаснае літаратурнае жыццё даволі разнастайнае ў падзелях і з'явах ды багатае на імёны. Аднак, паводле слушнага меркавання Вячаслава Рагойшы, "Нямала якасцей ад прыроды трэба мець маладому (і не толькі на ўзросце) літаратару, нямала прыдбаць шляхам самавыхавання і навучання, каб дасягнуць сапраўднага творчага поспеху..."

У серыі "Дэбют" выдавецтва "Мастацкая літаратура" выходзяць зборнікі маладых літаратараў, што, вядома ж, падзеля для кожнага з іх, але ці можна лічыць тыя выданні менавіта з'явамі нашай літаратуры?.. Цікава таксама, як дэбютаўцы глядзяць на творчасць сваіх калег, і чым адрозніваецца крытычны погляд збоку. Шаму сёння на "крытычны перакрываванні" выносяцца зборнікі "Вершы ад А." Аксаны Спрычан і "Даты" Усевалада Гарачкі, а ў якасці арбітра выступае Наталля Кана.

Вокладка

а)Знешняя

Назваўшы сваю кнігу «Вершы ад А.», Аксана Спрычан прымушае нас згадаць усім вядомыя «Вершы да А.» Леаніда Дранько-Майсюка. Паэт калісьці паклікаў сваю "чароўную А.", і не ціха, так, каб чула толькі яна адна, а на ўсю беларускамоўную літаратурную прастору. Таму і не дзіўна (хаця для беларускай літаратуры крыху і нязвыкла), што А. аб'явілася, адгукнулася. І зусім натуральным выглядае тое, што А. прысвячае свае вершы не Л., а камусьці іншаму.

Такім чынам, ужо адной назвай Аксана робіць сваю кнігу актуальнай, цікавай, бо сходу займае кватэру ў элітным доме

У горадзе "Вершаў ад А."

горада беларускай літаратуры, кватэру, чамусьці не разгледжаную іншымі, — і ў гэтым талент паэткі.

б)Унутраная

Няцяжка заўважыць, што кніга пабудавана і аздоблена па прынцыпе многіх мінскіх (ды і не толькі мінскіх) кварталаў. Пачынаецца яна "фасадным" вершам, або, як раней казалі "паравозікам", дзе ёсць такія радкі: "А я чытаю камяні

// дзе кожны КАМЕНЬ — // як АМІНЬ, // вянец малітвы // за Айчыну..."

Заканчвае сваю кнігу Аксана таксама вершамі, якія нядрэнна гучаць са сцэны: "Вер мне толькі тады, калі размаўляю па-беларуску (з прысвячэннем: "майму народу"), "А пасля цябе застануцца словы...", "Нават калі зляцяць у агонь // усе лісты, што мы атрымалі, // застануцца вершы з тваім дыханнем, // напісаныя мною..." У іх грамадзянская лірыка чаргуецца з лірыкай кахання...

Калі раней у якасці "паравозікаў" выкарыстоўваліся вершы пра Леніна і Партыю, то гадоў пятнаццаць назад іх замянілі творы пра Айчыну, Народ і Прарока. Цяпер жа ў якасці "паравоза", калі ў каго ён і захаваўся, хутчэй выступіць верш, які руйнуе ўсё разам: і Леніна з Партыяй, і Прарока з Айчынай. Цяпер кожны сам сабе Прарок (хаця, зразумела, і гэта часова) і сам вольны вызначаць для сябе, які верш у яго будзе "фасадным", а які "задворным". А мы, чытачы, вольныя меркаваць, наколькі паэт сучасны ці старамодны — наколькі яго творы ляжаць у плыні часу, і колькі ў яго творах вечнага — таго, што ляжыць па-за ўяўленнямі сённяшняга дня. І можа стацца, што "фасад", створаны аўтарам, акажацца далёкімі задворкамі ягонай творчасці.

— // у іх мой лёс і лёс краіны, // дзе кожны камень — // на касцях, // дзе кожны камень — // напамінам,

Будова (структура) кнігі

Пераважная большасць вершаў зборніка аб'яднаныя ў цыклы ці паэмы. Некаторыя з гэтых цыклаў ніяк не пазначаны, і проста ідуць адзін за адным у агульным шэрагу вершаў, а ад многіх у кнігу трапілі толькі "аскепкі" — асобныя творы.

Калі бачыш у кагосьці з паэтаў вершаваныя цыклы, натуральна ўзнікае пытанне: а які механізм іх стварэння, як яны з'явіліся? І, здаецца, у Аксаны Спрычан я знайшоў гэты самы механізм (не, я не адмаўляю натхнення).

Як мне падаецца, цыклы і паэмы Аксаны Спрычан з'яўляюцца нечым іншым, як дыялогам ці спробай дыялога з рэчаіснасцю (ініцыятар гэтага дыялога — яна, паэтка). Прытым, не атрымаўшы адказу, умоўна скажам, на словах, яна спрабуе ўсталяваць яго на мігах, на жэстах і гэтак далей. Ва ўсім гэтым, вядома, прысутнічае элемент гульні — гульні, што ўспрымаецца сур'ёзна, якой надаецца статус жыцця.

Але зразумела, што ўсю творчасць паэткі вытлумачыць толькі гэтым нельга.

Некаторыя актуаліі творчасці

а) Беларускасць

Яна прысутнічае ў вершах Аксаны, але нейкая быццам пабачаная чужымі вачамі і перажытая не ўласным сэрцам. Аўтар сваімі творамі нібыта кажа: "Вось так павінен бачыць і адчуваць сапраўдна беларус-патрыёт". Да таго ж яна (беларускасць) не сучасная, а мінулае — такой яе бачылі якія-

небудзь тутэйшыя ці талакоўцы. Гэта ж іхнія любімыя словы: "камень", "лёс", "краіна", "касці", "малітва", "Айчына" (гл. верш "А я чытаю камяні..."). Любіць аўтарка кнігі "Вершы ад А." згадаць і пра Вільню. Тут яна больш арыгінальная, і вобраз мінулае сталіцы то блізка прымыкае да тэмы кахання, то ўвогле Аксана гаворыць ад імя Вільні, як ад імя жанчыны-мары:

Раней была твая.
Чужая — цяпер.
Але ў цябе засталася
мара.

Я —
твая Вільня.

б) Сімвалы

Вельмі актуальнай для Аксаны з'яўляецца графіка слова, радка, літары. На гэтым пабудаваныя многія яе вершы:

ТУТ
влюць па мне ваўкі
доўгім працяглым "У"
ТУТ

ТУТ
дзе літары "Т"
крыжам стануць маім
ТУТ...

Такога роду прыкладаў па кнізе

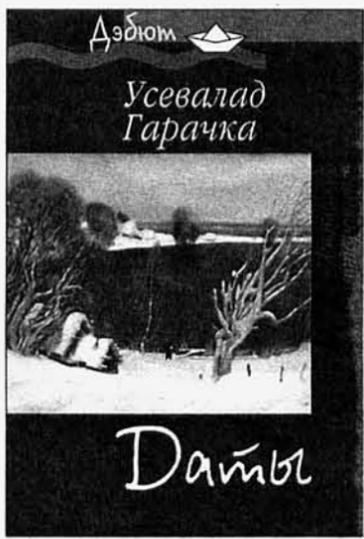

Сон сустрэчы

Я спыталася ў У.Гарачкі, якога колеру будзе ягоная кніжка. Ён сказаў: «Сіняя». Мне прыснілася кніжка ў выглядзе сіняй астры, дзе на кожным пялёстку размешчаны верш. А калі я ўзяла яе ў рукі, аказалася, — кніжка зімовая, і вершы зіхцяць на іголках сняжынак. На самай маленькай — «Вастрыё нажа // Не пакідае сабе // Нічога.» На самай вялікай пра тое самае дрэва напісана: «Гэта Божае дрэва!», на другой — «— Чортава дрэва!» І астры падобны на зоркі... і сняжынкі...

Бяссонніца нястомнасці

Паэзія У.Гарачкі не для стомленых падарожнікаў, якія шукаюць месца начлегу. Яна для тых, хто на-

тыні. І столькі многа ў іх свеце святла. Святла ад сонца і поўні, ад снегу, ад жоўтага лісця, а ад каханай — «светлы цень жыццядайны», а сама яна «там, дзе колер святлейшы»... І Вясна «прасвятліла твары людзей», і, можа, таму і пачынаюцца «Даты» з майскага вечара 1995, калі, магчыма, плылі самыя «спелыя аблок».

Бяссонніца супадзенняў

Не спіцца. Круцяцца ў галаве радкі Уладзіміра Някляева: «Несупадзенне дат. // Несупадзенне вех. // Вяртаецца назад // Даўно забыты снег.» Бяру кнігу У.Гарачкі і пачынаю чытаць даты пад вершамі. Шукаю блізкія мне... Бываюць блізкія вершы і блізкія даты. Вось верш напісаны І жніўня — у гэты дзень надрукаваны ў «ЛіМе» наш дыялог з У.Гарачкам «Хто мы адзін аднаму?» А наступны верш, пазначаны днём, калі я ўпершыню закахалася. А гэты верш напісаны ў

Дзень нараджэння маёй маці, і мне здаецца, што гэта пра маю маці, лунінецкую хату і бярозу над ёй:

Вы хочаце напою нябёсаў?..
А неба вам падорыць дом
І бярозу ў двары,
З надламанай галінкі якой
Вясноў закрапае сок.

І зноў паўтараю радкі У.Някляева: «Несупадзенне дат. // Несупадзенне вех. // Вяртаецца назад // Даўно забыты снег. // Узняў забыты дождж // Блакітнае крыло.» За акном дождж, толькі крыло ў яго чорнае, бо бяссонніцы бываюць толькі па начах. І астатнія даты У.Гарачкі чарнеюць, бо не супадаюць з маімі... І паўтараю далей за Някляевым: «Усё было — і ўсё ж, // Што будзе — не было».

Сон, якога няма

«Там — мяне няма...» — піша У.Гарачка пра сябе і свае вершы. Тым болей хочацца напісаць пра мяне і яго вершы: «Там — мяне ня-

ма...» Але я там ёсць, як, напрыклад, тут:

як хочацца упасці на зямлю
расквінуцца свабодна
расцячыся.
без кроплі шкадавання
без сумнення
па ўсёй планеце
каб усё абмыць
не выпацкаць
не вымыць
назаўжды
усё абняць
і жыць
і быць самім сабою
альбо тут:
Мёртвай чайцы прыўздыме вецер
Край крыла:
— Я жыла ў паднябесным свеце...
Я жыла!
«А над полем, над полем — вецер...»

А яшчэ там ёсць «Кветкі падбелу»: Першыя // На голай зямлі, // Як выгнаннікі з раю, — // Яны яшчэ помняць, // Што было там.»

можна прывесці шмат: “Сня*ынка падае на кры*”, верш з назвай “пя-ЛЁСтак”, напісанне слова “Ка+анне” ў адным з вершаў... Не меней актуальнымі з’яўляюцца і сімвалы іншага роду: гэта могуць быць нейкія ўмоўныя дзеянні лірычнай гераіні, якія маюць характар блізка да рытуальнага, або прысутнасць у творы (часцей асацыятыўная) тых ці іншых знакаў (сюжэтных, вобразных, дэталевых...), якія ў межах нашай літаратуры набылі ўстойлівае ўспрыманне:

в) Каханне і вершы

Паэтка шмат увагі надае тэме кахання, закаханасці, прытым у вельмі шырокім спектры: ад

*Твая падушка
ў моры маіх валасоў.
Ты ў нябёсах майго цела.
Хутка шторм.*

да

*Жаба-каханне
імгненна заглынула мяне
сваім языком
у краіну лілеяў,
а потым кінула
ў балота
сямейнага жыцця.*

Гэтыя адносіны часцей за ўсё будуцца па прычыне абсурду ці парадокса, нейкай наперад заданай няўдачы.

Часта лірычная гераіня выступае ў якасці служкі нейкай надуманай “Найвышэйшай сілы” ці Лёсу, які, нібыта зыходзячы з незразумелых нам надчалавечых меркаванняў, то аб’ядноўвае людзей, дораць ім невялічкія радасці, то затым разлучае. З іншага боку, як жанчына, яна ад гэтага ж нібыта і церпіць. Але мне здаецца, што сцэжкі абсурднасці пралеблі тут далёка невыпадкова — яны неабходныя дзеля таго, каб часам адносіны не мелі нейкага развіцця. Бо тады будзе пераможаны “Дракон”, і прынцэса трапіць у кіпцюры прыгожага прынца. А разам з гэтым шчасцем скончыцца салодкая казка. Але такога не можа быць па вызначэнні: паэзію, вершы Аксана ставіць вышэй за ўсё! Каханне, яно

Бяссонніца святаў

У мінулым стагоддзі існавала «дацкая паэзія» на беларускай мове. Стваралі яе, канечне, не дацчане, а беларусы да запраграмаваных партыяй дат. У творах У.Гарачкі няма афіцыйных святаў, няма святаў, любімых народам, у яго сваё жыццё і свае даты. А «свята Цвіцення Садоў» — ці не самае светлае свята?

Іранічны сон

У многіх слоў з’яўляюцца значэнні, якія не падаюць тлумачальнага слоўніка. Так і з назвай «Даты». Хоць у кнізе У.Гарачкі і няма ніводнага ўпамінання ніякіх алкагольных напояў, акрамя «крыштальнага бакала юнацтва», але «хай лепей будзе ўсё // Не так, як напісаў, // А так, як ёсць.» А вось у сваіх іранічных вершах У.Гарачка ўсё ж такі ўжывае слова «паддаты», канечне, не пра сябе, а пра цесця. А ўначы мне прысніліся радкі:

*«Сёння сама цешча прачытае мае
«Даты»!
Аты-баты,
Аты-баты,
зрання цешць паддаты...»*

Сон пра завею

«Сны пра завеі бачыць не мне» — радок з другога верша кнігі. Можна быць, мне? Але я не люблю зіму. Хоць прызнаюся сабе, што толькі яе можна параўнаць з казкай. У кнізе «Даты» ўладарыць зіма. Снег за акном, снегам замесцена дзяцінства, узнікае боязь, што снег нават пад скуркаю чырвоных яблы-

прыходзіць і сыходзіць; вершы — застаюцца.

г) Школа

Я маю на ўвазе выкарыстанне ў творах нейкіх класічных памераў і форм. Пра яе (школу) я б нават не ўспамінаў, бо лічу, што для сучаснага паэта ўсё гэта неабавязкова нават на вучнёўскім этапе, калі б сама Аксана не надавала ўвагі некаторым класічным формам — гэта хоць і трыялет.

Працуюць першы ж верш у форме хоку, які трапіўшы мне ў зборніку: “Ліст па лесвіцы // ўзяцеў на сёмы паверх. // Дзяўчына прайшла.” Што можна сказаць: гаспадаром зроблена буслянка, на якой не пажадаў пасяліцца бусел... У іншых “хоку” ёсць і знаходкі: “Лісце апала. // Праз акно цяпер відаць // сцяна без вокнаў.” Але наша беларускае хоку часцей хоку фармальнае: пяць — сем — пяць...

д) Заключная імпрэсія

Я здалёк пабачыў рэкламна-кідкія дзверы свету паэзіі А. Спрынчан. Я ўвайшоў у гэты свет — у горад, вуліцы якога часам былі асветлены занадта яркім святлом, а часам настолькі прысмерненыя, што ўдавалася бачыць толькі самыя агульныя абрысы...

Але ў любых абставінах я спрабаваў нешта разгледзець, занатаваць, асэнсаваць. Магчыма, мае “фотаздымкі” і развагі былі часам блізарукімі з-за празмернага або недастатковага святла, з-за недахопу прасторы...

І вось я пакінуў горад “Вершаў ад А.”. Што засталася ў памяці? Як ён выглядае здалёк, толькі ўжо не наступным, а мінулым? Калі ў некалькіх словах, дык можна сказаць, што гэты горад створаны яшчэ не столькі майстэрствам, як адданасцю паэзіі і гарэннем. І сфера паэзіі проста не магла не адгукнуцца на такое гарэнне і вернасць. У паэзіі Аксаны Спрынчан амаль няма перабудовы і аздаблення ўласнага, ужо раней створанага сёю, напрацаванага. Таму можна сказаць, што ў горадзе “Вершаў ад А.” яшчэ дзеіцца міфічны “залаты век”.

Усевалад ГАРАЧКА

каў. «Нібы камяк са снегу», расце раздарожны камень, і кветак не прынясець дамоў, «як снегу // У гарачых далонях», і вершы з’яўляюцца, «нібы з неба снег // На які не ступала нага». Але «больш не стану раскадваць пра снег, // Пра яго прыгажосць.»

Бяссонніца акварэльная

Калі ў вас бяссонніца, лепей за ўсё маляваць акварэллю, асабліва на акне на лецішчы. Дрэва — бяроза... Дарога — з прыбытым чырвоным пылам (проста чорная фарба скончылася ў мінулыя бяссонніцы)... Белай цэркаўкі купал...

*А там, дзе колер святлейшы,
А там, дзе фарба празрысцей, —
Там ты.
Там б’е сваімі крыльцамі матылёк і
застаецца жыць.*

Сон-калейдаскоп

Пішу замест рэцэнзіі сны і бяссонніцы, пакуль не прыйшла восень і не сказала, «што нам — нельга нічога // І ўсё можна ветру».

Цікава, як пачуваюць сябе не датаваныя вершы У.Гарачкі?

Чужыя даты праходзяць перад вачыма, як «чужая нявеста ў шлюбным убранні»...

У вершах У.Гарачкі лётаюць птушкі, вершы, пакуль не знойдуць, «дзе на белай паперы адарваць сабе крылы», «розная нечысць», якой не падудадны моцныя духам, жоўтыя лісты (некаторыя з іх увесну вяртаюцца птушкамі), маладосць... і я...

Аксана СПРЫНЧАН

Неглыбокая філасофія на глыбокіх месцах...

(Ул. Маякоўска)

I

Лёгка стала вершы пісаць: што ні напішы, размяркую у слупок — вось ён і верш. Не трэба працаваць над радком, рытмікай, не трэба шукаць цікавую рыфму, як напісаў — так і добра. “Трэба з сталі кавач, гартаваць гібкі верш, абрабіць яго трэба з цяргеннем...” (М. Багдановіч) — усё гэта стала нібы і не патрэбным.

Але навошта форма вершу? Чаму ва ўсе часы ва ўсіх літаратурах былі цвёрдыя паэтычныя формы? Хоку, танку, касыды, газелі, рубаі, еўрапейскія формы верша?..

Так, верш цяпер нібы “разняволіўся” — верлібры, разнастайныя карацелькі, а таксама

словы:

*У Мінску — час лістакосу:
восень косіць, а дворнікі
стагуюць лісце
ў стажкі.*

Трэба адзначыць, што гульня ў словы ў Аксаны атрымліваецца даволі цікавай. У нашым чорна-бела-шэрым свеце Аксана ўмеє стварыць казку:

*Зіма — каханне
На белым снезе паперы
белай фарбай
намалявала сцяжынку.
Зімы стала болей.*

Зрэдчас праз гульні (альбо ўражанне гульні ў словы) прбіваюцца кранальныя, шчымлівыя радкі:

*Ніхто цябе не разумее, мама...
А ты ўсё клічаш
ластаўкай мяне...
Аднак жа многае з напісанага*

нуць разумення. Можна і не дасягнуць, альбо проста не быць упэўненым у тым, што твае разважанні слушныя. А ці патрэбна гэта чытачу? Яснасць ніколі не была заганай мастацкага твора. У многіх людзей ёсць нешта сваё, глыбока асабістае, але нецікавае для іншых людзей. Так і з творамі. Калі паэт друкуе вершы, то, напэўна, разлічвае на нейкі водгук чытача, а не на заблуканне апошняга ўва ўласных глыбока асабістых асацыяцых.

Падбел

*Маці-мачыха...
Засвяцілася
прыдарожная пустка.*

*Не данесці
Кветак дамоў,
Як снегу
ў гарачых далонях.*

У пошуках глыбіні

ўсё, што прыдумалі аўтары, часцей за ўсё нічога не прыдумалі, а як атрымалася, так і напісалася.

Я б параўнала верш з каштоўным камнем, а форму, адпаведна — з агранкай. Як найбольш дасканалымі з’яўляюцца каштоўныя камяні ў выкшталцонай агранцы, так і вершы — глыбокія па змесце і бездакорныя па форме.

А калі камень усё ж не апрацаваны? Тут я вылучыла б тры варыянты: а) камень мае настолькі незвычайную форму ад прыроды, што ўсякае ўмяшальніцтва можа зрабіць толькі горш; б) камень настолькі каштоўны, што форма не так ужо і важная; в) камень шмат прайграе перад апрацаваным. У практыцы на вершы гэта, адпаведна: а) творы, якім не патрэбная нейкая класічная форма (праз тое яны могуць толькі штосьці згубіць); б) творы, у якіх настолькі глыбокі змест, што Бог з ёй, формай; в) аўтару не хапіла майстэрства свой верш “абрабіць з цяргеннем”.

Згадзіцеся, што форма ў нейкай ступені — усё ж такі адзнака майстэрства.

Нядаўна выйшлі з друку дзве паэтычныя кніжкі — “Вершы ад А.” Аксаны Спрынчан і “Даты” Усевалода Гарачкі. Кнігі падобныя і непадобныя. Падобныя ва ўсякім разе і мноствам верлібраў. Груба кажучы, калі аўтар не даў сабе працы “зрабіць” штосьці ў форме, то, відаць, ён вельмі упэўнены ў змесце. А вось гэта мы зараз і пабачым.

II

*Адным валуном
стала болей
на Беларусі.
(А. Спрынчан)*

Шчыра кажучы, першае працтанне зборніку “Вершы ад А.” Аксаны Спрынчан мне падалося варочаннем валуноў. Пэўна таму, што верш — такая рэч, невялікая па памеры, у якой шмат сканцэнтравана зместу (павінна быць). Звычайна ўспрымання верша дапамагаюць рытм, пластыка і лёгкасць радка, што фактычна адсутнічае ў дадзеным зборніку, затое адна з адметных рыс творчасці паэтыкі — гульня.

Аксана — майстар гульні ў

выглядае вельмі павярхоўным (нават для гульні), часам лагічна не апраўданым.

Хапае ў зборніку настолькі банальных, неглыбокіх твораў, што думаеш, ці варта іх было занатоўваць нават як дзённікавыя запісы, не тое што друкаваць у кнізе:

33-і тралейбус

*На замерзлым шкле
Пакінула адбітак далоні.
Хлопчык маленькі сказаў:
“Мама, я таксама хачу
зрабіць так,
каб было ўсё відаць”.
І пачуў у адказ:
“Ты ж у мяне разумны,
а гэтая цёця...
абавязкова захварэ”.*

Нягледзячы на мноства здарэнняў, сустрэч, падзей, пра якія распавядаецца ў зборніку, праз вершы, на жаль, так і скразіць душэўная адзінота гераіні. Але ёсць у аўтаркі яе і свае скарбы: дуб, жабкі, сінія астры, “попельны гадзінік, што паказвае мінулае, у якім было чаму гарэць”, а таксама адданасць паэзіі.

III

Ці любіце вы, шануюны чытач, разгадваць рэбусы ды шаралды? Калі так, то новая кніга вершаў Усевалода Гарачкі “Даты” — для вас:

*Крылы
бо рукамі баяўся абняць
аслепнуць
твар у твар да зямлі
крылы
вечнае развітанне.*

Вось, займайцеся, калі ласка. Паэтычны шлях Усевалода — пошук. Гэта выяўляе ў ім не толькі паэта, які імкнецца да новых выяўленчых магчымасцяў, але і “мужнага” чалавека, які не баіцца абсяцца без такіх атрыбутаў верша, як рытм і рыфма (што ў многіх традыцыйных творах часта з’яўляюцца апошняй прыкметай верша). Безумоўна, у вышэйзгаданым творы ёсць свой сэнс, які ў дадзеных выпадках проста не на паверхні. Але гэта нагадвае мяне хаду па дрыгве: калі нага вязне, вязне і ўрэшце дасягае (а, можа, і не дасягнуць) дна. Так і тут. Можна, канечне, заглябляцца, заглябляцца і ўрэшце, магчыма, дасяг-

*...Не спыняюся,
Згадаўшы слова
“Дзяцінства”*

Можна, канечне, шмат што прыдумаць для “анатацыі” гэтага твора, але навошта? Хіба чытач — літаратурны “сапёр”?

А вось ўдалыя творы Усевалода не маюць патрэбы ў “дэшчыфроўцы”. Яны ясныя, зразумелыя, яны самі бяруць душу ў палон.

Кветкі падбелу

*Першыя
На голай зямлі,
Як выгнаннікі з раю, —
Яны яшчэ помняць,
Што было там.*

Хораша ўмеє сказаць аўтар пра каханне:

N.

*Ты вырасла непрыкметна,
Як з белага воблачка — хмара.
...Адзіны лівень,
Ад якога я не хаваўся.
Якім прыгожым стаў свет
Пасля.*

А як шчасліва здолеў аўтар прыкмеціць такое, здавалася б, звычайнае — змену часу года і надаць гэтаму філасофскую глыбіню:

*Спакойную зеляніну лета
Змяняць
Крыкі асенняга лісія.
Колькі прыгожых сінонімаў
У слова “смерць”.*

IV

І ўсё ж такі хочацца прызнацца: часам “варочаць валуны ў полі” ці “хадзіць па балочце” куды лягчэй і нават прыемней, чым тупаць па гладкай, працяг-рэбленай дарозе, на якой ціхамірна спяшаюцца цяпер аўтары многіх паэтычных зборнікаў.

Два разгледжаныя зборнікі чытаюцца цікавей, чым доўгія рыфмаваныя вершы, дзе шмат дзеля рытму ці рыфмы прыцягнуты ледзьве не за “вушы” слоў, якія часта замяняюць успрымання твора, а з іншага боку — лёгка, аніякай працы амаль...

Значыць, застаецца спадзявацца на глыбокую філасофію ў глыбокіх мясцінах.

Наталія КАПА

Мікола МІШЧАНЧУК

Элегія

Дайце водару напіцца
Мне з гаючае крыніцы,
Каб душа магла іскрыцца,
Як вясновая зарніца,
Каб сьнявала сэрца песні
І было ім ў свеце цесна,
І яны да самых зораў
Торылі свой шлях узорны.

Дайце мне ўдыхнуць наветра
З самае пушчанскай нетры,
Нібы рык зубра густога,
З моцным травяным настоем,
Што вылучвае імгненна
Невылечныя хваробы...
Дайце лекаў мне бяспечных
З Беларусі маёй роднай.

У скляпенні змрочным-змрочным
Дух мой колькі год канае.
Шашаль маё сэрца точыць,
На падлогу кроў сцякае.
Камяністы дол параніў
Маю спіну, рукі, грудзі,
Гасне музыка, не ў стане
Я да вас ўзняцца, людзі.

Не магу прыўстаць на ложку,
Што насыпана каменнем,
Галаву прыўзняць хоць трошку,
Стаць на момант нашым ценем.
Змрок падкрадваецца, чорным
Слімаком паўзе на целе:
Вынесце на прасторы

26.10.1939 года — мой дзень народзін. Шмат пражыта-
перажыта. Тое-сёе зроблена... Дзве кніжкі паэзіі,
падручнікі, дапаможнікі, зборнікі артыкулаў...

Можа, і няма. Галоўнае, што маю вучняў — былых
аспірантаў, студэнтаў, а цяпер — навукоўцаў,
настаўнікаў роднай мовы і літаратуры. Важна, што
"зерне падае не на камень...", што маю сяброў, родных і
блізкіх людзей, што "мае гады — маё багацце", што (чаго
хавацца?) на схіле жыцця ёсць з кім параіцца, ёсць каму
пакланіцца.

Маіх мараў груз бяспечны.

Я яшчэ не ўвесь ў магіле,
Бо са мною белы ангел:
Беларускі край мой мілы,
У рамонках белы танец.
Вырыс мясячыка помню,
Пулс крынічкі адчуваю.
Дайце мясяца мне поўню,
Кіньце ў лёт птушынай стаі!

Цяжка мне ў магіле цёмнай,
Увесь дрыжу струной нацятай.
Дай мне руку, цёплы промень,
Я хачу наверх з-за кратаў!
Дайце, людзі, мае песні,
Што я склаў для вас калісьці.
Як шукаю я, балесны,
З падземля свайго выйсця!

Гукі родныя згаспаць,
Ападаюць думак хвалі,
І няцяга густога жалю
Маю шыю абдымае.
Доўжацца яшчэ хвіліны,
Ды падлічана іх колькасць.
Дзякуй, родная краіна,
Што не здраджвала ніколі,

Што і ў цёмным падземлі
Здалела мяне убачыць
І схавалася змагла надзейна
Ад абдымкаў лап сабачых...
Свет сышоўся ў адну кропку...
Ах, якая яна яркая!
Людзі, я сваё аднопаў:
У нябыт сьліваю хмаркаю.

Паталілі лісце і націнне,
павуцінныя дольныя красёны,
попелам даўгі зямлі спалілі,
ну, а дым... няхай даруе сонца.

Зніклі з дачы колеры і гукі,
бледнай немачы пара настала.
Яблыня на плечы плоту рукі,
бы ўдава самотная паклала.
Наша хатка вейкі-аканіцы
шчыльна сашчаміла
і заснула.

Ёй у лютым ластаўка прысніцца,
што з-над стрэжкі
ў вырай шуганула...

Паржавела золата бяроз,
і трава дазвання спалавела.
Не збярог, нічога не збярог
для душы сваёй асірацелаі...

Я туман у ліпені касіў,
віў у жніўні марнасці вяроўку,
у зары, лайдак, не папрасіў
на хусцінку ёй рдзюнога шойку.

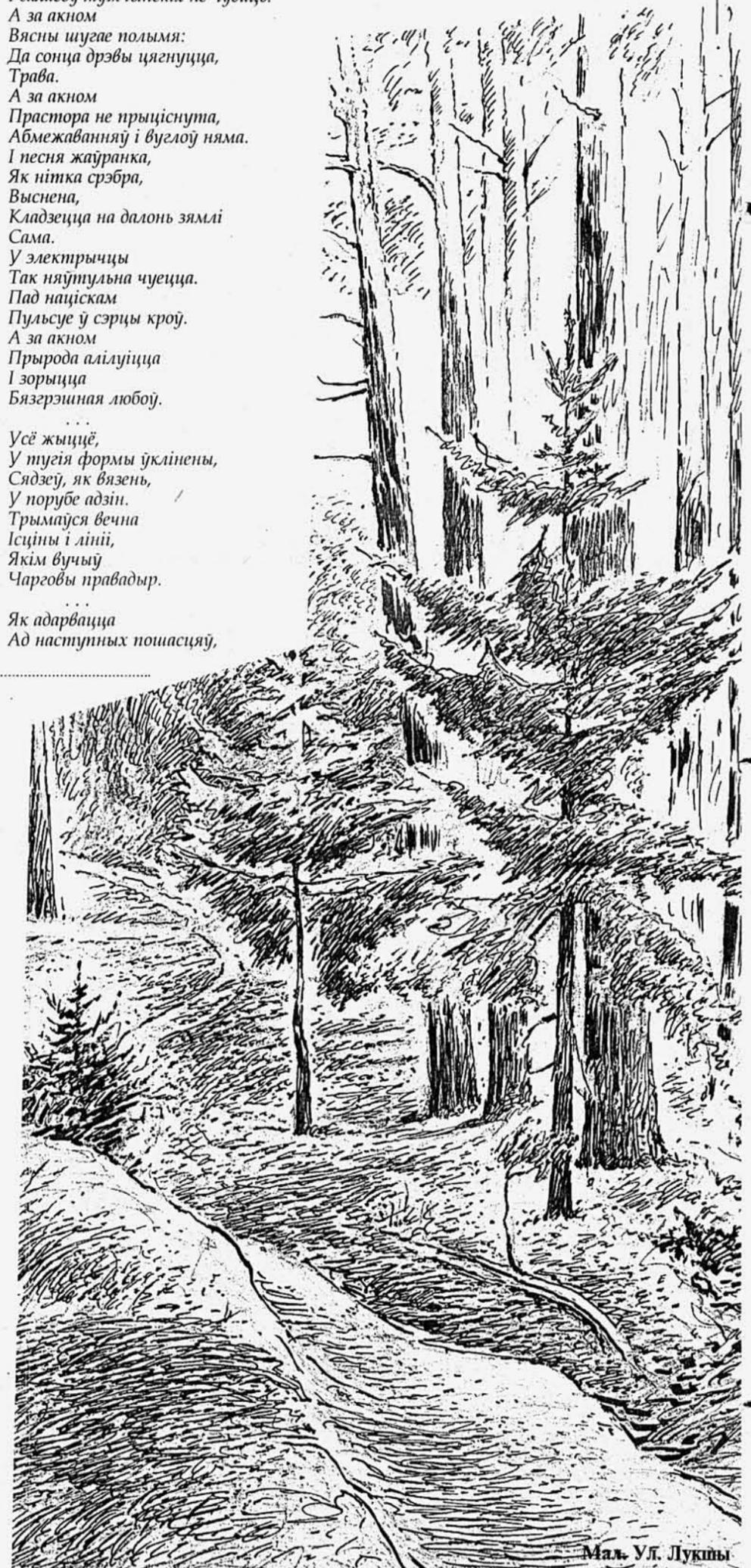
Крыўды не хавае ад мяне,
не сябруе з музаю зацята...
Толькі снег, святлісты, першы снег
нас прымірыць і падорыць свята.

Каб аж звінела
Радасці струна?

Над электрычкай
Салаўіным пошчакам
Рассыпалася
Новая вясна.

Сонца слепіць вочы ўсім,
Цемра — кожнага агортвае...
Мой маленькі, любі сын
Крокі першыя агортвае.

Пахіснуўся. І... пайшоў,
Ручкі-крылцы расхінаюцца...
Над маленькаю душой
Сонца з цемрай усміхаюцца.

Мал. Ул. Лукшы

Іван ЛАГВІНОВІЧ

Вялікі самотнік

Вясёлка ўрачыста на неба ўзышла,
суседнія рэкі злучыла.
Цвіла канюшына, і матка-пчала
дачок сваіх працы вучыла.

Пара чарадзеіства русалак і муз,
шматколер'я і шматгалосся.
А хворы Купрэў адчуў, што яму
нядоўга тут жыць засталася.

Вялікі самотнік трагічна згасіў...
У прыцемках мулкіх і золкіх
не змог, бо трымцела рука,
запісаць
санет Дняпра-Бугскай вясёлкі.

Не даў пачытаць нам,
забраў у нябыт —
да ціхіх, бяскрыўдных, цвярозых...
На дол, ля старога млына, з гарабін
крывавья падпоць слёзы...

1

Далёка, ажно каля самага небасхілу, быццам крылы чаек, трымцелі белыя ветразі.

Янка Сахута стаяў на беразе мора, глядзеў, як шумяць і б'юцца, белай пеннай сінеюць хвалі. Салёныя пырскі ляцелі яму ў твар, а ён усё стаяў і не мог адарваць ад мора вачэй, такога моцнага і сярдзітага. Жонку Сахуты, Яніну, адна з хваль ледзьве не збіла з ног, і жанчына спалохана ўскрыкнула, ухапілася за Янкаву руку.

Нарэшце Яніна асмелілася, узмахнула рукамі, як птушка пры ўзлёце, прынулася і паплыла. Калі апынулася каля буйкоў, вярнула назад, да берага. А як вылезла з вады, ажно зубамі заляскала. Зранку вада ў моры была яшчэ халаднаватая і скура на яе цэле зрабілася падобнай на дробненькую рыбіну луску.

А сонца падымалася ўсё вышэй і вышэй, прыпакала. Янка і Яніна ляжалі на пяску перапоўненага пляжа.

У Янкі сцерхла, змярцвела правая рука. Жонка, вабная, чарнявая, з пышнымі русымі валасамі, з пякучымі і крышку нахабнымі вачыма, якія прыкрывалі доўгія, нібы прыклееныя вейкі, прыкленчыла каля яго на калені і стала расціраць руку, рабіць масаж.

Па небе плыло белас, як раскалёны дыск, сонца. На пляжы, як прусакі, кішэлі бронзавыя ад загару людзі.

— Хопіць ці яшчэ?.. — з ласкавай усмешкай спытала жонка і ў яе вачах загарэліся гарэзлівыя агенчыкі.

— Дзякуй, любая, прайшло ўжо... — сказаў Янка, гладзячы рукой шырокую і кароткую, як у Хемінгуэя, бародку. Ён не саромеючыся людзей, прытуліў Яніну да сябе і моцна пацалаваў яе ў губы.

Любіў Янка Яніну, на руках яе насіў. Праўда, раўнаваў вельмі, але на тое была ў яго свая прычына.

Непрыкметна працягнуў водпуск і досвітак, колькі тае чэрвеньскае ночы — зара з зарю пераклікаецца — Сахута сабраўся і пасхаў у аэрапорт.

Вярнуўся ён на кватэру толькі пасля абеду. Хоць давалася доўга ў чарзе пастаяць, клубок нерваў спаліць, але быў радасны, задаволены. Як-нікак у яго кішэні ляжалі два білеты: жонцы і сабе.

Гаспадыня дома, чырвоная, кароценькая, як ступка, сядзела на ганку і перабірала фасолу.

Дзверы ў пакойчыку, дзе Сахута кватараваў з жонкаю, былі замкнёны.

— Паліна Мацвееўна, а куды Яніна падзелася? — захваляваўся, спытаў Сахута.

— Адкуль мне ведаць... — прашамкала бяззубым ротам гаспадыня.

Янка адшукаў у шчыліне каля аконнай ліштвы ключ (яны заўсёды клалі яго там) і адмакнуў дзверы.

На сталі сярэд пакойчыка ляжала запіска. Янка ўзяў яе і стаў чытаць: "Ты тоўсты, Янка, грубы і нецікавы. Надакучыла з табой. Не дай Божа, нялюбую работу рабіць, з нялюбым мужчынам жыць. Яніна".

У Сахуты задрожэлі рукі, падкасіліся ногі. Ён адчуў, як па шчоках цякуць, саланеюць на губах слёзы. Янка, не саромеючыся, плакаў. Як малое дзіця, у якога адабралі дарагую цацку.

Калі пачаў канаць дзень, Янка не мог заставацца ў пакойчыку адзін, без Яніны, і выйшаў на вуліцу. Неўзабаве Сахута апынуўся ў невялікім, як кукса, завулакку. Ён наблізіўся да старога пашарпананага вагончыка, з якога даносіліся галасы, і ўбачыў, што там мужчыны наразалі шкло. Яно іскрыста і холадна блішчэла, як той лёд на возе-ры.

...У той год лета выдалася гарачае, душнае. Да Пятра на поле дажджынікі не ўпала. Выгарала жыта і пшаніца, кволілася бульба.

Янка Сахута толькі што вярнуўся з войска і ў першую ж суботу яму закарцела схадзіць у парк на танцы. Стаяў там каля танцпляцоўкі ў вышыванцы, стройны, сонцавалосы і раптам убачыў яе. Дзяўчына сціпла танцавала ў белай спаднічцы і вішнёвага колеру кофце. Даўгаватыя, але не худыя ногі, серабрыстымі хвалямі спадалі на плечы валасы. Вочы пільныя, насцярожаныя, маленькія вушы ўпрыгожаныя завушніцамі-серпікамі, а твар яе быў заклапочаны, нават сур'ёзны.

У тую суботу яны і пазнаёміліся. Дзяўчыну звалі Янінай.

Янка з Янінай завярнулі да возера, доўга гулялі каля вады. З берага было добра відаць, як срабрыстымі парашуцкімамі на паверхню з дна возе-

Янка ГАЛУБОВІЧ

толькі пад самую раніцу.

— У насатага была? — спытаў прама жонку.

— Ага, у яго, — не таілася Яніна. — Толькі ведай, што галоўная сіла мужчыны ў носе, а ты як быў слімаком рагатым, так і застаўся ім.

А вечарам таго самага дня сабрала Яніна чамадан і да Кульбекі сышла.

Пазбаўляўся той з Янінаю, а потым яна надакучыла яму. Не мілы стаў жанчыне белы свет. Страціла яна жаданне жыць, усміхацца, радавацца сонейку. Пабегла да возера, тапіцца стала. Дый людзі vyrатавалі. Пашкадаваў Яніну і Янка, зноў да сябе прыняў.

Было чуваць, як у клеўчуку гаспадыні закучкаў певень. Янка падышоў да акна, адцягнуў убок з чырвонымі макамі на салатавым фоне штору. Вецер сек па акне драбнюткім дажджом.

Ён пастаяў яшчэ крыху ля акна, за якім па вуліцы пад грыбкамі парасонаў мітусіліся людзі, і стаў пакаваць чамадан.

Яніна

Апавяданне

2

ра ўсплывалі пухіры паветра. Разам з ветрам знікла пад вечар надакучлівая рабізна па вадзе і пад нічымі вербамі то сям, то там сядзелі з вудамі рыбакі.

На лодачнай станцыі Яніна ўселася ў самы нос лодкі, як ластаўка на дрот, і скамандавала Янку: вязі мяне.

Калі лодка перасекла сярэдзіну возера, Янка павярнуў яе да невялікага вострава, які быў парослы разлапістым каржакаватым хвойнікам.

Спадалася Янку Яніна, вельмі да душы прыйшла, як кату смятана.

— Янка, глядзі, глядзі!.. — раптам страпянулася дзяўчына і паказала рукой на цёмнае вачэрняе неба, па якім імгненна кацілася ўніз, пакідаючы за сабой доўгі агніста-ружовы след, зорка.

Але Янку было не да зоркі. Ён як клешч упіўся рукамі ў яе талію, паваліў пад кустом парэчак і прыціснуў Яніну да травы.

Дзяўчына спруцілася, дзвыгнула яму ў нос, ды так моцна, што ў Янкі аж юшка пацякла...

Сахута паціху паплёўся ад мора на кватэру. А калі ступіў на ганак, то пачуўся мерны шум спорнага дажджу. Дождж не сунімаўся, з кожнай хвіліч мацнеў, сіпліва лапатаў па лістоце дрэў у садку. Па вуліцах пабеглі жвавыя ручайкі, а над морам, як хто сярніччай чыркаў, безупынку палыхалі бліскавіцы.

Янка выключыў у пакойчыку святло і сцішна прысеў на ложак. Ён зноў успомніў Яніну, і ўспамін гэты казытаў яму нервы, спаць не хацелася. На другі дзень яны сустрэліся зноў.

— Кахаю цябе, Янінка, да шаленства, — прызнаўся Янка.

— Дык чаму тады не жэнішся? Бяры мяне за жонку, — спакойна адказала дзяўчына і усміхнулася.

І Янка рашыўся. Праз тыдзень ён заслаў да Яніны сватоў.

Пасля вяселія пражылі паўгода, і паехала, пачалося... Як вядзьмарка тая кожны вечар накідвалася на Янку Яніна, грызла яго, быццам сабака костку.

Неяк Янка чуў, як старая Агрыпіна, суседка, казала: "Калі дзеўка нагулялася ў маладосці, то смела замуж бяры — не падвядзе". Тады Янка павярнуў Агрыпіне, а калі з Янінай ажаніўся, засумняваўся ў сэнсе сказаных ёй слоў.

Яніна ў клубе працавала бібліятэкарам. Часта вечарамі на танцах заставалася, з кінамеханікам Кульбекам там знохалася. Сама з сябе вылузвалася, каб спадабацца яму.

Дый непрыгожы быў, гэты Кульбека. Янку па плячо, ногі крывыя, хоць чыгуны імі з печы вымай, а твар востры, нібы сякера, на якім тырчэў доўгі, як у бацяна, нос.

Аднойчы Яніна вярнула дамоў

Яніна пакутавала. Яна, не ведаючы што рабіць, то хадзіла па невялікім цесным пакойчыку, то садзілася за круглы столік, што стаяў пасярэдзіне, то зноў масцілася на лаўку каля акна і пачынала выглядаць Хадоркіна.

Вёску ўжо ахутала перадвечэрняя цемра, у вокнах хат дзе-нідзе засвяціліся агні. З комінаў пацягнуліся ўгору вузенькія слупкі дыму, а яго, Хадоркіна, усё не было.

Вярнуўся Хадоркін дамоў толькі апоўначы. Убачыў, што яна не спіць яшчэ, грэблівая зірнуў, усміхнуўся крыва і прамовіў: "Што, можа на Хатулічы лыжы навастрыла? Тады спяшайся. Твой Сахута сёння пад прыцэп у гаражы трапіў".

Пачуўшы такое, у Яніны ажно на сэрцы пахаладзела, але яна не разгубілася пад з'едлівым позіркам, спытала: — Зноў да яе, фельчаркі, ездзіў? Гарадскую спадніцу захацелася панюхаць. Усё тое і там, хоць і духамі пырскаецца. Хіба табе са мной дрэнна? Сядзіш на ўсім гатовым.

— Не ведаю я ніякай фельчаркі. — Хадоркін шыпеў і выкручваўся бяскрыўдным вужакам.

— Дык жа людзі кажуць.

— Людзі ёй кажуць... — перакрывіў Яніну Хадоркін. — А ты вушы заткні — і не слухай.

Яна хацела сказаць нешта яшчэ, але Хадоркін адвярнуўся ад яе, сіпата прабураў.

— Добрая б піла з цябе атрымалася — не адзін напільнік перацёрла б.

У тую ноч яны першы раз спалі паасобку.

На другі дзень вечарам, як толькі Яніна вярнула з работы, на сталі ўбачыла запіску: "Не чакай мяне, не вярнуся, — пісаў Хадоркін. — Я не люблю цябе".

На душы ў жанчыны зрабілася пуста і холадна, як позняя восенню ў лесе. Раніцою яна адрэзала кумпяка, паклала ў сумку кружок свойскай каўбаскі і пачала збірацца ў Хатулічы.

Надвор'е ў той дзень выдалася кепскае: сібер, завая. Каля гасцінца стаялі заснежаныя, быццам адчаканеныя са старога пацямнелага серабра, прысады. Пакуль Яніна дакльпала ў Хатулічы, стала ўся белая, запудраная з ног да галавы снегам.

На падворку каля студні з вядром у руках Яніна ўбачыла зморшчаную, нібы сушаны грыб, жанчыну і адразу ж пазнала Аўгінню, маці Янкі.

Старая, блізарука жмурачыся, таксама пазнала Яніну. Твар яе тут жа спях-

мурнеў, бровы рашуча сышліся на пераносці.

— Ты чаго сюды? — спытала.

— Прыйшла Янку адведаць, кажуць, што хворы ён...

— А спрахні ты, ідзі адсюль. Трэба было раней пра яго думаць, — гнеўна ўзбурылася на Яніну Аўгіння і затрухала на ганак.

Хоцькі не хоцькі, але Яніне прыйшлося плесціся назад, так і не пабачыўшы Янку.

Зімовы дзень кароткі, як зайцаў хвост. На захадзе ярка, чырвона, абяцаючы вялікі мароз, блішчэла сонца.

Хутка сцімнела. Ускаціўся, паціху паплыў па небе круглы халодны месяцчык. Узмацніўся і мароз.

У твар Яніны балоча хлястаў калючы з іголками вецер, валіў з ног, і жанчына збілася з дарогі, патрапіла на нейкае круглае балотца, з якога тамсям вытыркаліся з-пад лёду рудаватыя купіны.

Ёкнула Янініна сэрца. Яна спынілася і агледзелася наўкола. На заснежаную зямлю глядзелі халодныя зоркі, услед за ёй плыў па небе, не адставаў ні на крок месяцчык.

"Што са мной, няўжо заблудзілася?" — усміхнулася сухімі ўчарнелымі вуснамі і спуцілася ў лагчыну, дзе стаялі чародкі маладзенькіх бярозак. Тут было намнога зацішней. Яніна крыху адпачыла і памалу, толькі хрупаў пад нагамі снег, пабрыва наперад.

Праз нейкі час яна зноў спынілася і зразумела, што апынулася ў лесе. Тут яе ўжо не даганялі халодныя парывы ветру, а гонкія меднаствольныя сосны стаялі прыціхла і ўрачыста.

Жанчыну пачало хіліць на сон. Ёй падалося, што нізка над лесам закружыліся ў віхурным танцы зоркі, ад якіх на зямлю сачылася мяккае чароўнае цяпло. Цяпло гэтае перадалося і Яніне, пачало здавацца, што яе маленькую, застылую на марозе, бабка Маруся падсазіла толькі што на печ. І яна стала грэць на чарэні пяткі...

3

Нарэшце наступіла доўгачаканая вясна. Яна, як кажуць старыя людзі, уселася на куце перад бажніцай. Ужо верабей напіўся з лужынікі пад акном Янкавай хаты вады. Хутка падсохлі дарогі, зазеленела трава.

Худы, як вочап, у вайсковых штанах-галіфэ, што трымалі лыткі, як у абцугах, з маршчынкамі, якія раскінуліся ў кутках вачэй гусінымі лапкамі, Янка, асцярожна перастаўляючы ногі, хадзіў па двары. Каля клеўчука на ўсю вуліцу гарнату певень.

Ён дзівіўся на разбухлыя карычневыя пупышкі яблынек, на крапіву і дзьмухаўцы, якія за апошні тыдзень моцна падняліся ад зямлі, і радаваўся, што перасіліў хваробу, што выжыў. Калі што і непакоіла Янку, дык гэта смерць Яніны, якая балючай стрэмкай засела ў яго душы.

Пасля абеду ён пашкандыбаў на могілкі. Пругкі вецер халадзіў яго твар, у бярэзніку, за вёскаю, славячы вясну, несціхана спявалі берасцянікі.

На магілцы каля крыжа стаяў партрэт Яніны. На картцы яна была ў ярка-блакітнай кофце, а доўгія, быццам расстрапаныя ветрам валасы, спадалі на плечы залацістымі хвалямі.

Ужо калі выбраўся з могілак і апынуўся за брамаю, успомніў пра вішні, якія змерзлі гэтай зімою, што трэба іх ссекчы, і, апіраючыся на кіёк, асцярожна перастаўляючы ногі, прыбавіў кроку.

Арт-пацеркі

♦ На тры дні раней за традыцыйны тэрмін адкрыў сёлета “Беларускую музычную восень” Акадэмічны народны аркестр РБ імя І.Жыновіча, якім кіруе маэстра М.Казінец. 3 17 лістапада па 10 снежня званы калектывы выступае са сваімі фестывальнымі праграмамі па Брэсцкай і Гродзенскай абласцях.

♦ Студэнтка 2 курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Мая Іргаліна перамагла на II Міжнародным конкурсе піяністаў “Еўропа — Азія”. У сваёй узроставай катэгорыі (не старэй як 19 гадоў) яна была ганараваная Гран-пры і спецыяльным прызам за лепшае выкананне твораў Шуберта-Ліста. У складзе міжнароднага журы конкурсу, які праходзіў у г.Орску (Расія), былі італьянскія музыканты. Ад іх, як інфармуе БДАМ, наша студэнтка атрымала запрашэнне выступіць з сольным канцэртam у Італіі. А яшчэ да ўдзелу адразу ў другім туры конкурсу “Mauro Paolo Monopoli Prize” яе запрасіў сп. Ф.Маніполі — прэзідэнт гэтага конкурсу. Ён адбудзеца ўвесну 2005 г. Пакуль жа М.Іргаліна працягвае прафесійнае ўдасканалванне ў класе дацэнта Л.Тэр-Мінасян.

♦ 3 17 лістапада па 20 снежня ў М-Галерэі Інстытута Гётэ ў Мінску праходзіць выстаўка графікі “Artfolio”. Яе можна лічыць часткай творчага праекта, звязанага з дзейнасцю кафедры графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Крыху раней М-Галерэя запрасіла спрычынца да “Новай вандроўкі” — экспазіцыі работ студэнтаў і выпускнікоў гэтай кафедры. Яна, дарэчы, была ўтворана ў 1953 г. на мастацкім факультэце тады яшчэ Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. Так што летась адзначаўся яе юбілей, а сёлета споўнілася 45 гадоў з часу першага выпуску. За гэты час кафедра, праца якой сталася значным унёскам у самастварэнне і развіццё нацыянальнай мастацкай школы, падрыхтавала каля 200 мастакоў, якія спецыялізуюцца ў станковай і кніжнай графіцы, паспяхова ўдзельнічаюць у выстаўках, у прэстыжных міжнародных конкурсах. У іх ліку народныя мастакі А.Кашкурэвіч, В.Шаранговіч, доктар мастацтвазнаўства В.Шматаў ды многія іншыя.

А. Кашкурэвіч. “Набліжэнне навалішчы”.

Арганізатары выстаўкі “Artfolio” маюць на мэце пазнаёміць публіку з тымі, хто на працягу 6 гадоў навучае, суправаджае, выводзіць на прафесійны шлях студэнтаў БДАМ. Экспануюцца творы знаных мастакоў і педагогаў У.Савіча (загадчык кафедры графікі), В.Славука, У.Вішнеўскага, В.Сідаравай, Ю.Хілько, Т.Сіплевіч, А.Савіча.

С.ВЕТКА

Фота забяспечана аўтарам

Адна з самых адметных асоб у сучаснай беларускай культуры —

Генадзь Давыдзька. Сем гадоў гэты вядомы артыст — на пасадзе дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. Сёлета за поспехі ў развіцці тэатральнага мастацтва Беларусі ён ганараваны званнем “Мінчанін года”.

Гутарым з Г. Давыдзькам пра ролю тэатра ў яго жыцці і пра яго жыццё ў тэатры.

Тэатр — і ўсё жыццё, або Падарункі з-за спіны

— Генадзь Браніславіч, здаецца, што мінулы сезон і пачатак новага ў вашым тэатры прайшоў пад знакам “Эрыка XIV”?

— У нас было дастаткова прэм’ер, сярод іх і вельмі цікавыя спектаклі. Адзін з іх — “Балада пра каханне” (паводле “Альпійскай балады” Васіля Быкава) паставіў на Малой сцэне рэжысёр Уладзімір Савіцкі. Таксама прэм’ера мінулага года — пласцічны спектакль “С.В”. Не ведаю, як у далейшым да яго будзе ставіцца не прывучаная да такіх спектакляў у нашым рэпертуарным тэатры публіка, але “С.В.” пастаянна запрашаецца на розныя фестывалі. Ну, і “Эрык XIV”: такі глабальны праект, як мне здаецца, ніколі яшчэ не меў месца на Беларусі, у драматычных тэатрах. Дарэчы, вельмі хочацца, каб кожны спектакль ствараўся ў рэчышчы тых стылёвых традыцый творчых пакаленняў, якія былі ў нашым тэатры. А пошукі могуць быць зусім розныя — ад поўнага авангарда да класічнай пастаноўкі, толькі б гэта падабалася глядачу, толькі б гэта было ад душы. Больш ад сэрца і менш ад розуму, бо глядач, які любіць наш тэатр, вельмі хутка ўлоўлівае, як гэта зроблена: ад душы, ад чысціні сумлення, ці гэта нейкая хітрасць, дзеля таго, каб проста здзівіць нейкім новым трукам, за якім нічога не стаіць, акрамя жадання задаволіць уласныя рэжысёрскія амбіцыі. У спектаклі павінна быць спроба паўплываць на свет і на чалавечую душу.

— Вось вы гаварылі пра спектаклі для дарослай публікі, але я ведаю, што вы не забываецеся і на сваіх маленькіх глядачоў.

— Так, летась я паставіў мюзікл “Афрыка”. Даўно хацеў паставіць у нашым тэатры спектакль менавіта гэтага жанру. Першая прычына — акцёры-купалаўцы, якія выдатна спяваюць. Спяваюць паводле законаў менавіта драматычнага тэатра. Яны адчуваюць усю глыбіню песні. Гэта, дарэчы, адрознівае нашых артыстаў ад прафесійных вакалістаў, якія праспяваюць, мо-

жа, лепей за драматычных акцёраў, але што да ўдзелу ў дзеянні, дык тут нашы будучы значна лепшыя. А для мяне дзеянне — самае галоўнае. Ну, і другая прычына: мне спадабалася, што Леанід Пранчак напісаў такую дзіцячую гісторыю, ён вельмі добра адчувае свет дзіцяці. Гісторыя атрымалася проста, без залішніх ускладненняў сюжэта. А Уладзімір Кандрусевіч напісаў выдатную музыку.

— А што-небудзь яшчэ плануеце паставіць?

— У мяне шмат планаў, але не хацелася б расказваць — хацелася б здзіўляць. Увогуле, на мой погляд, кожны творца павінен быць падобны да фокусніка. Ці другое параўнанне: калі мы хочам зрабіць падарунак дарагому чалавеку, а глядач заўсёды дарагі чалавек для рэжысёра, дык мы гэты падарунак доўга трымаем за спінай, а потым палыходзім і гаворым: “Дарагі, вось я хачу табе падараваць...” — і дастаем з-за спіны падарунак. Вось і я гэтак: лічу за лепшае трымаць свае падарункі за спінай.

— Але ж хаця б намякніце, якія падарункі чакаюць глядачоў.

— Першым нашым падарункам ужо стаўся спектакль “Івона, прынцэса Бургундская” ў пастаноўцы Александра Гарцуева. Яшчэ — Мікалай Пінігін абяцаў прыехаць і паставіць “Сымона-музыку” паводле Якуба Коласа. Калі прасачыць за творчай манерай Мікалая Пінігіна, то можна чакаць спектакля вельмі яркага і цікавага. Два ягоныя спектаклі — “Ідылія” і “Тутэйшыя”, хаця і пастаўлены даўно, сёння з’яўляюцца гонарам нашага тэатра.

— Якія ж сёння праблемы паўстаюць перад вашым тэатрам?

— Я павінен сказаць, што ў апошнія гады значна палепшыўся стан спраў у галіне тэатра. Міністэрства культуры нам вельмі дапамагае. І тыя праблемы, якія стаялі раней, паціху здымаюцца. Канечне, мы не багатыя. Зараз у нас самая вострая праблема — рамонт. Будынку тэатра ўжо 115 гадоў. За ўвесь гэты час быў праведзены толькі адзін

капітальны рамонт, здаецца, пасля вайны. На гэта патрэбны грошы. У 2006 годзе на восем месяцаў, калі ўсё будзе развівацца, як плануецца, мы зачынімся на рамонт. Рэпэціраваць і граць спектаклі будзем на іншых пляцоўках. Да гэтага ўсяго мы ставімся вельмі ўсхвалявана, бо існуе шмат нядобрых прыкмет. Напрыклад, нельга з тэатра здымаць дах, намоленасць знікне... Як у храме: калі яго рамантуюць, стараюцца купалы пакінуць на месцы. Словам, рамонт — самая надзённая наша праблема.

— А як наконт праблем творчых?

— Такія праблемы, зразумела, таксама існуюць. Хочацца, каб

сядзяць дома, але гэта не значыць, што іх няма. Проста яны саромеюцца — мабыць, з прычыны такога свайго характару. Яшчэ адна вельмі старая і балючая праблема — заняцасць трупы ў рэпертуарных спектаклях. У нас шмат вельмі добрых акцёраў з-за розных прычын, бывае, доўгі час амаль што не выходзіць на сцэну. Яны ад гэтага страшэнна пакутуюць, і глядач, канечне, таксама нечага недабірае. На жаль, сёння гэта цяжкавырашальная праблема.

— Якую мэту вы ставіце перад купалаўскім тэатрам?

— Мэта адна: на максімальна высокім узроўні падтрымліваць духоўнасць нашага народа — гэта

як мага больш драматургаў заяўлялі пра сябе, каб прыходзілі, нешта прыносілі, вучыліся, працавалі з літаратурнай часткай. Нам не трэба, каб абавязкова ўжо гатовую п’есу прынес малады драматург і дрыготкімі рукамі яе аддаў. Не, ён можа прыйсці толькі з ідэяй. У нас у тэатры ёсць рэдактары, якія пачнуць з ім працаваць, і, мабыць, штосьці з гэтага атрымаецца. Прадугледжваецца больш цесная сувязь з драматургамі. І вось тут праблема: мы яшчэ не стварылі такі “клубок” драматургаў у нашым тэатры. Трэба зрабіць так, каб драматург (няхай яго п’есы і не ідуць яшчэ ў ніводным тэатры) адчуваў сябе як дома, глядзеў спектаклі, вучыўся, знаёміўся з акцёрамі і штосьці з гэтага вынікала. А то толькі больш упэўненыя ў сабе і прабываюцца. І што ж атрымаецца? У нас з моладзі нібыта адзін Курэйчык. Гэта таму, што ён ходзіць паўсюль, заяўляе пра сябе, прапановы свае п’есы. Іншыя таленавітыя людзі проста

значыць, рабіць усё дзеля таго, каб нацыя ведала свой шлях страт, памятала пра сваё гераічнае мінулае і йшла ў светлую будучыню з новымі дасягненнямі. І самае галоўнае — з горда ўзнятай галавой, пачуваючы сябе як нацыя, а не як “тутэйшыя” ці як дыванок паміж Расіяй і Еўропай.

— І як, спраўляецеся з гэтай задачай?

— Гэта вельмі складаная задача. Калі б я казаў, што ў нас усё атрымліваецца, я б дужа хітраваў. Мы нездарма ставім перад сабой такую глабальную задачу, і, дзесьці працэнтаў на 50, мы яе выконваем. Сёння нам страшна ўявіць, што было б, калі б з намі не было драматурга Дударова. Вялікая частка нашага рэпертуару — яго філасофія, духоўнасць. Але, вядома, патрэбны і новыя драматургі, патрэбна свежая думка. Справа ў тым, што ў нейкай ступені наш народ і драматургі ў гэты каматозна-лірычны стан у сувязі з тым, што адбываецца на-

вокал. Там жа такія катаклізмы, так жакліва, і каб уразіла твая п'еса, у ёй, як здаецца, абавязкова павінен хтосьці кагосяці катаваць. Па бальшыні сёння нам стараюцца паказаць, што свет захрас у заганых, але гледачу гэтага ўжо не трэба. Глядач ад тэатра чакае прастай гісторыі пра каханне, дзе можна адшукаць нейкія новыя пачуцці. Бо колькі сёння ў нас відавочных пачуццяў? Жак, зайздасць, нянавісць, жаданне паспаць і жаданне паесці — вась і ўсё, мне здаецца... Але насамрэч палітра жыцця куды больш складаная і ўсё намнога глыбей. Тэатр і павінен пра гэта напамінаць, каб у мітуслівым свеце чалавек проста прыпыніўся і адкрыў душу, каб туды ўпалі нейкія кроплі расы, каб чалавек разгледзеў, што вакол ёсць не толькі дрэннае. Пакаленне расце новае, прагматычнае. Калі прагматыкі нашы маладыя не будуць асветленыя духоўнасцю, дык гэта будзе жаклівае пакаленне. Таму што прагматызм без духоўнасці — гэта цыннізм. А цыннік мне, напрыклад, нецікавы.

— **Вы пагаджаецеся з высновай, што ўсё наша жыццё — гэта тэатр?**

— Цалкам згодны! Я вельмі часта сустракаюся з рознымі людзьмі, у тым ліку з палітыкамі. І я павінен сказаць, што там акцёрства і тэатра часта намнога больш як у самім тэатры. Іншая справа, што вучацца гэтаму самым розным людзі ў жыцці. Калі гаварыць пра знакамітых палітыкаў Расіі, дык яны больш акцёры, чым дзеячы. Яны больш эстраднаыя артысты, якія выходзяць на трыбуну, як на канцэртны нумар. Іх мэта — здзівіць публіку, сарваць апладыменты, і мала там аховочых да справы — усе жадаюць паказаць сябе адзінага. Звярніце ўвагу: у свеце ўсё падзяляецца на гледачоў і тых, хто на сцэне. Хтосьці камусьці ўвесь час “внемлет”. Хтосьці на кагосяці ўвесь час намагаецца ўздзейнічаць, хтосьці спрабуе рэалізаваць нейкія ідэі і ўскараскацца на трыбуну, на сцэну. Гэта, дарэчы, вялікі гонар. Бо абавязкова трэба ведаць нешта такое, чаго не ведаюць тыя, хто да цябе тварам. Дастаткова цяжка. Але некаторыя прабіваюцца, і нічога не ведаючы. Так што ўвесь свет — тэатр. І ў гэтым вялікім свеце-тэатры існуе такі, мабыць, больш сумленны маленькі свет, які называецца мастацтвам тэатра. Тут, прынамсі, для ўсіх адкрыта, усім зразумела, што людзі іграюць, а паўсюль жа ў свеце ўсе робяць толькі выгляд, быццам проста жывуць, а на самай жа справе іграюць.

— **І вы лічыце, што ў тэатры таму ўсё лягчэй, чым у жыцці?**

— Так, у кожным разе, тут рэчы называюцца сваімі імёнамі, а ў жыцці ўсё наадварот.

— **Скажыце, калі ласка: на вашу думку, такія словы, як “выпадак” і “лёс” што-небудзь значаць у жыцці акцёра, рэжысёра, ці сэнс маюць толькі талент і ўпартая праца?**

— Апошнім часам я ўпэўнены, што ў жыцці няма выпадкаў. Усё напісана, усё заканамерна, і гэты код усяго, што здарыцца з чалавечкам, даецца, як дыскета, ужо з самага нараджэння. Хтосьці па-за намі ўжо вырашае, куды і для чаго гэты чалавек пойдзе, якая будзе яго місія. А нам трэба проста адгадаць, і адзіная магчымасць не памыліцца — рабіць толькі тое, што любіш, ісці толькі тым шляхам, які палабаецца і ніколі не ламаць сітуацыю. Гэта мая філасофія, мабыць, камусьці іншаму яна не пасуе.

— **А праца ў тэатры не замінае асабістаму жыццю?**

— Замінае, але я пра гэта не думаю. Ведаецца, я не ўмею адпачываць. Калі кудысьці выязджаю, дык нуджуся, пакутую, мне здаецца, што вась тут, у тэатры, нешта адбываецца, і такое, што вымагае маёй прысутнасці. Я не магу вызваліцца ад думак аб працы. Што да асабістага жыцця, дык яно цалкам падуладнае рэжыму працы ў тэатры. Тэатр, вядома, — галоўнае, але я працую і на тэлебачанні, і нейкія творчыя практы намагаюся рэалізаваць. Але тэатр забірае ўвесь час, і на ўсё іншае застаюцца толькі нейкія шматкі. Увогуле, я ўжо сем гадоў дырэктар тэатра, і за гэты час у мяне расце такое сховішча ненапісаных апавяданняў, вершаў, непастаўленых спектакляў, хаця ёсць чым ганарыцца як дырэктару. Тэатр жыве, у тэатры аншлагі, мы навучыліся зарабляць грошы і займаем годнае месца ў культурным жыцці горада...

Мяркую, мужчына павінен жывць справай. І я такі не адзін. Мае шматлікія сябры, сярод якіх і чыноўнікі, і кіраўнікі фірм, і бізнесмены, таксама жывуць толькі сваёй справай. Каб з некім з іх пагутарыць, трэба проста выхапіць яго з усяго гэтага. А то ён кудысьці імкнецца, здзяйсняе перамогі, а дастанеш яго з сядла: — “Вой, як я рады!”, хаця бачу, ён ужо думае зноў пра каня. Зноў яму трэба кудысьці імкнуцца, штосьці рабіць. Тое ж і ў нас. Вось нядаўна правялі І Міжнародны тэатральны фестываль “Панарама”. Спакойна ж жылі, навошта гэты фестываль прыдумалі? Хацелася падараваць мінчукам нешта, чаго яшчэ не было, здзівіць... А мая сям'я мяне амаль не бачыць. Канечне, зрэдку сустрака-

меся. Асабістае жыццё — гэта не галоўнае. Здаецца, што яно пачнецца потым. А потым раптам ты адчуваеш, што тэатр і ёсць усё тваё жыццё. Тэатр — гэта і ёсць сям'я. Тут усе браты і сёстры. А далому прыходзіш — там таксама сям'я. Тут сям'я — там сям'я... Усё ж тэатр — гэта вялікая сям'я, таму гэта і ёсць асабістае жыццё.

— **Як я разумею, у якасці акцёра на сцэну вы больш не выходзіце. А ці ўдалося вам сыграць сваю “зорную” ролю?**

— Я цяпер толькі здымаюся ў нейкіх серыялах — апошнім часам даюць вельмі добрыя ролі: мязротнікаў, хабарнікаў. Так-так! Усё жыццё я граў старшынёў калгасаў, камандзіраў партызанскіх атрадаў, нейкіх прынцаў, і ўвогуле бескампрамісных асоб, такіх, дзе і іграць няма чаго. Але артысты любяць ролі, дзе можна пайграць, выявіць напоўніцу свой талент. Бярэ актрыса ролю: “А што гэта я вась так хаджу, стаю, размаўляю — і ўсё? Дык гэта ж дрэнная роля!” Добрая роля — тая, дзе трэба плакаць, біцца ў істэрэцы, крычаць, а лепей, каб мяне забівалі, а я доўга не паміраў: вась гэта роля! Таму з тых роляў, якія я сыграў, у мяне былі дзве самыя дарагія: Андрэй Прозараў у “Трох сёстрах” і Таршоф у аднайменнай п'есе Малера. А кар'ернае мае ролі — гэта Бушцец у “Радавых” Дударова і Князь Вітаўт у аднайменным спектаклі. Атрымліваецца, што Дудару стаўся маім драматургам. Я перайграў амаль ва ўсіх яго п'есах. Дарэчы, лічу, што акцёры маюць адну з самых лепшых прафесій на зямлі. Я, як чалавек, які ўжо гэтым не займаецца, мабыць, адчуваю настальгію. Так, пэўна, бывае, калі ты знаходзішся далёка ад Радзімы і раптам пачынаеш разумець, ШТО ты страціў. Я зайздросіць акцёрам: вельмі добрая прафесія.

— **З чым вы хацелі б звярнуцца да гледачоў?**

— Я хачу сказаць гледачам, каб яны ішлі ў тэатр за пачуццямі і не саромеліся іх. Дарэчы, вельмі проста ацаніць, адбыўся факт мастацтва ці не: калі вы плакалі, калі вы смяяліся — значыць гэта было мастацтва, калі вы проста думалі, сядзелі і разгадвалі рэбус, які для вас саштукавалі рэжысёр з акцёрам, — значыць мастацтва не было, мабыць, была толькі культура. А мастацтва — гэта калі працуе, жыве і лётае душа. Вась і ўсё.

Гутарыла **Вольга ПАЛЯКОВА**

Фота **А.Дзмітрыева**

Лекторый выхаднога дня ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі прызначае ўсім цікаўным чарговыя спатканні.

Тэмы гэтых пазнаваўчых сустрэч такія: “Мастацтва Італіі. Балонская акадэмія, М. Караваджа” (4.12.04 г.); “Міфы Старажытнай Грэцыі” (5.12.04 г.); “Крапасная і культурава архітэктурна XI-XVI стагоддзяў” ды “Архітэктурна эпохі барока (XVII-XVIII стагоддзі) — у цыкле “Вяўленчае мастацтва Беларусі” (адпаведна 5 і 12.12.04 г.); “Мастацтва Італіі. Л. Берніні, Ф. Бараміні” (11.12.04 г.); “Багі і героі скандынаўскага эпасу” (12.12.04 г.). Час правядзення лекцый удакладняйце, калі ласка, у музеі.

Я.КАРЛІМА

На здымку: **Сафійскі сабор у Полацку.**

Фота **збяспечана аўтарам**

Габрыэль КІФУ нарадзіўся ў 1954 годзе ў г. Калафат. З'яўляецца галоўным рэдактарам часопіса “Рамур”, тройчы выбіраўся кіраўніком філіяла саюза пісьменнікаў Румыніі ўезда Краёва. Публікацыя з 1972 года. Яго вершы друкуюцца ў ЗША, Англіі, Італіі, Грэцыі і інш. З'яўляецца арганізатарам многіх паэтычных імпрэз у Румыніі.

I.
няўцяжымымі сіламі
пастаянна мяняюцца
абрысы цела майго.
адна рука робіцца доўгай
нібы рака і ледзянее
другая працягваецца
баракамі без дахаў
дзе лівень з градам сячэ
і блукае сляны жабрак.
ён трымае ў руцэ
пагаслую свечку
і за дзяцей памаліцца хоча
ды малітву забыў
і ўспомніць не можа.
не здзіўляюся я і пытанняў
не маю мой боль анямеў.

II.
я ў лютэрку сябе не бачу.
не магу ў лютэрка праціснуцца.
не ўмяшчаюся.
гэтак і смутак гнятлівы мой
не ўмяшчаецца ў словы.

III.
гэты смутак
нібы паітальён пераходзіць
і пісьмы разнасціць.
смутак кожнаму з нас
пакідае вестку сваю.
напачатку пісьмы кароткія
“прывітанне” і больш нічога
ды з кожным днём
разрастаюцца пісьмы.
нібы літары сэрца і кроў мозг
і лёгкія
ў сказы смутку зліваюцца
і цякуць раманам-ракой
у кожнага з нас унутры.

IV.
і мы ўжо не бачым
сябе ў лютэрку
і не змяшчаемся ў словы
і ў гэту прастору якая
плюе на нас і адварнуўшыся
іных людзей уяўляе
і яны замест нас пачынаюць
жывць імёны прысвоіўшы нашы.
глядзім як яны нараджаюцца,
як жывуць, паміраюць. глядзім
нібы тыя змарнелыя дзеці што
праз шыбу з прахуканым вочкам
глядзяць на калядную ёлку
дзе ў зыркях пакоях
раздаюцца святочныя падарункі
глядзім з марознае цемры на
тых ашчасліўленых
новай рэальнасцю
(і не здагадаем, што можа і
яны гэтаксама глядзяць
на нас?..)

V.
хтосьці ці штосьці плішчыцца
паміж мною і мною: ну і што!..
матылькамі гараць дзеясловы
што ляцяць у агонь паэмы:
ну і што!..
і ўзрастае з памяці ветра храм
калісьці недабудаваны:
ну і што!..

не здзіўляюся я нічому
і пытанняў не маю мой боль
анямеў.

VI.
жывём у Бога на выселках
дзе ўсё можна
і нельга нічога.
як армада рымская непераможная
як акіян мільённаогі
прыходзіць маўчанне з музыкай
і барабанным боем
нас пахаваць.

Пытанне і адказ

ты намерыўся пракласці тунель
праз сэрца Бога.
і Бог маўчыць.
паўтараеш пытанні розныя
ды пра што б ні пытаўся маеш
усё той жа маўклівы адказ.
і час ад пытання твайго
да адказу
гэткі доўгі што можаеш
скакаць да яго
хоць на самым хуткім
стаенніку
конь састарыцца твай
і ўпадзе але мэта
недасяжнаю застаецца.
як разбіты стары карабэль
у гавані між пытаннем тваім
і адказам
умяшчаецца цэлы свет
што ахоўваецца бялюткім
ягняткам
а Бог маўчыць.

З румынскай пераклаў
Васіль ЗУЁНАК

Бліжэйшыя спатканні

Рэха гліняных збаноў

Да 100-годдзя з дня нараджэння Антона Такарэўскага

Вырабы Антона Такарэўскага — гэта сапраўдныя творы мастацтва, вынік штодзённай карпатлівай працы ў спалучэнні з талентам, атрыманым ад Бога і бацькоў, дзядоў, прадзедаў.

Могілкі

Па чысцюткіх Пружанах вуліцаю з незвычайнаю назваю Горка еду на мясцовыя могілкі, якія дзеляцца ёю на дзве часткі — каталіцкую і праваслаўную.

Тут, сярод прытуленых адна да адной магіл, паміж праваслаўнага люду ўжо 20 год спачывае апошні са старажытнага роду Такарэўскіх — сусветна вядомы майстар чорна-глянцавай керамікі Антон Такарэўскі.

Стоячы над магілай майстра, мне хацелася ўзяць жменю чорнай зямлі і спіснуць яе ў далонях. Гэтая чорная зямелька такая ж самая па колеры, як і збаны, глечыкі, гаршчкі, гладышыкі майстра, што ўражвалі сваёй дасканаласцю гледачоў у Амерыцы, Японіі, Еўропе...

Узяла жменю магільнай зямлі і, спіснуўшы яе, выпусціла з рук. Сухая, яна пасыпалася долу, як попель, і мне падумалася, што так бывае і з талентам, пазбаўленым працалюбства.

Антон Такарэўскі валодаў не толькі талентам, але ж і найвялікшай працавітасцю, якая дапамагала яму са звычайнага камяка гліны рабіць дасканалыя па форме, па прыгажосці, па трываласці, па ўжытковых якасцях рэчы. Гліна, што пабывала ў руках Антона Такарэўскага, ужо ніколі не будзе звычайным пяском. Яна, праз яго рукі, здабыла жыццё ў баршчучых, чорна-глянцавых збанах, гаршчках, місках і стала працягам ягонай жыцця...

На могільках цішыня, толькі зрэдку ад сумных думак пра вечнае адрывае крумкане варон.

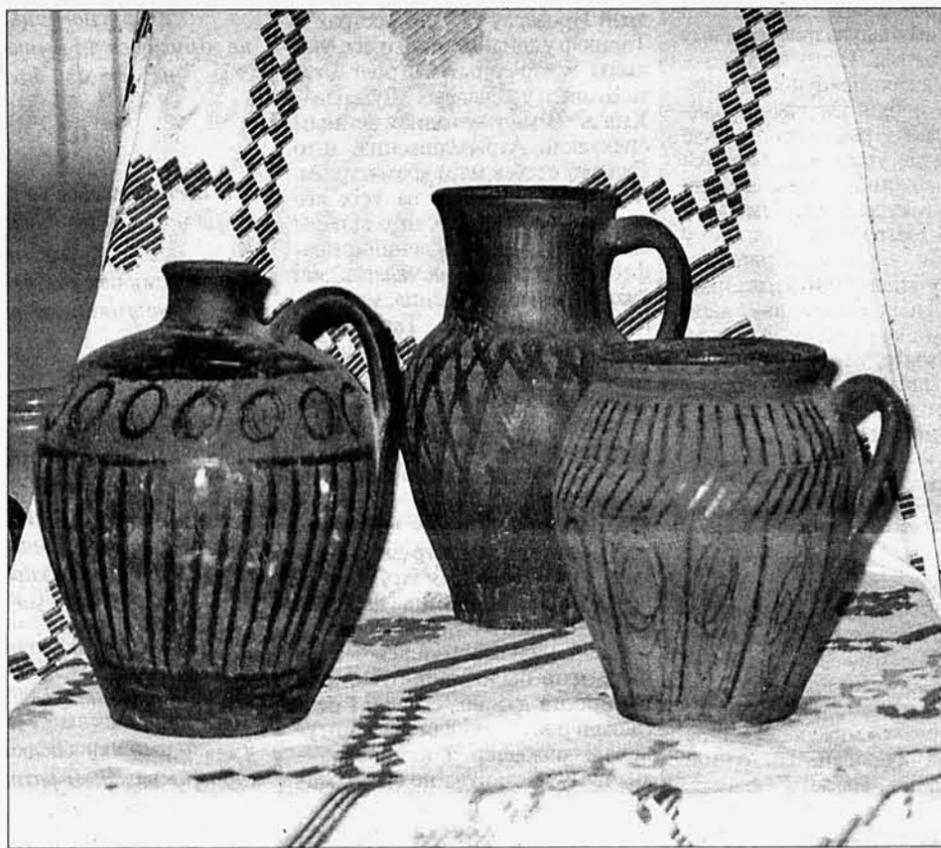
Звычайная магілка, звычайны надпіс: "Антон Рыгоравіч Такарэўскі, нарадзіўся 3 сакавіка 1904 года, памёр 4 кастрычніка 1984 года". 100 год ад нараджэння, 20 год пасля смерці.

Хата

Еду па вуліцы Хватка: дамкі туляцца адзін да аднаго, як добрыя суседзі, у буйных зялёных прысадах. Менавіта тут жыў і круціў год за годам ганчарнае кола апошні са старажытнага роду Такарэўскіх. Па двары бегаюць дзеці, ходзіць нейкая маладзіца. Заводжу з ёй размову.

"Дык вось, гадзі два таму перабраліся з чарнобыльскай зоны, купілі гэтую хату", — распавядае яна. Прашуся зайсці ўнутр. "Ды не, там ад гэтага ганчара ўжо нічога не засталася. Што было: ганчарнае кола і іншыя рэчы, мы ўжо даўно аддалі ў музей", — кажа цяперашняя гаспадыня.

Настойліва прашуся і трапляю ў хату. "Вось тут была майстэрня, стаяў, мабыць, круг і печ стаяла, а зараз мы зрабілі жылы пакой, спальню". Яна мне ўсё нешта шчабеча, а я ўжо нічога не чую. На

хвіліну заплюшчыла вочы і... пачула гук ганчарнага кола, уявіла майстра, які быццам бы на троне ўзвышаўся за ганчарным колам. Вакол, на паліцах, адфармаваная гліна: гладышы, збанкі, церніцы, вазонніцы, міскі.

"Сын прадаў нам гэтую хату, Такарэўскага сын". — Гэтыя словы вяртаюць мяне ў рэальнасць.

— А няўжо ў Такарэўскага быў сын?
— Так, быццам бы прыёмны, — кажа кабетка.

Іду з двара, на хвілінку прыпынілася ля каліткі і падумала, што тут, дзе зараз жыве шматдзетная сям'я чарнобыльцаў, мог бы быць невялікі музейчык, куды б прыежджалі людзі з розных куткоў Беларусі і знаёміліся з жыццём і творчасцю майстра. А зараз хаця б маленькую шыльдачку павесіць на хату: "У гэтым доме жыў і працаваў майстар Антон Такарэўскі".

Еду да сына...

Сын

"Так, калі загінула ў 1970 годзе Паліна Арсенаўна, то дзядзька Антон ажаніўся з маёй маці, — распавядае мне Георгі Такарэўскі. — Мой бацька — родны брат Антона — загінуў на фронце. Мама засталася ўдавой, сама гадала нас з братам. Дзядзька Антон заўсёды нам дапамагаў, шкада яму было нас, сірот. Чалавек ён

быў вельмі шчырай душы, адносіўся да нас як да родных. А калі ажаніўся з маймай, то мы сталі яму сапраўднымі сынамі, бо свайго роднага бацьку мы не памятаем. Дзядзька быў вельмі працавіты чалавек, меў добрую гаспадарку, шмат зямлі, каня. Бо куды ж без каня? Акрамя таго, што трэба зямлю апрацаваць, трэба ж было гліну назапасіць, гаршчкі на базар завезці ў Ружаны, часцей — у Коб-

га працаваў, рабіў з алюмінію чыгуны, якія прыносілі добры прыбытак, умеў класці печы.

— Падумаўся ён прыблізна ў чатыры гадзіны раніцы і нікому не даваў болей спаць. Нават калі выйшла замуж, прыходзіў раніцою і стукаў у акно: "Марыя, падымайся!" Праца была сэнсам яго жыцця. Быў ён чалавек высакародны, казаў мне: "Марыя, на цябе кінулі каменем, а ты кінь хлебам!" Дзетак любіў, жывёл, прыроду — усё жывое...

Болей за ўсё ўразіў расказ цёткі Марыі, як паміраў яе бацька. За пару дзён да смерці папрасіў, каб яму прывялі каня. Каня прывялі да вакенца, бо Такарэўскі ўжо не мог выйсці на вуліцу. Ён развітаўся з канём і папрасіў, каб яго пасадзілі за ганчарнае кола. Апошні раз майстар сеў на такое роднае і звыклае месца, дакрануўся да гліны, апошні раз узяў яе ў рукі, паклаў на кола. Але не слухаліся ўжо рукі, а гліна была бы чужая... З гэтага ён зрабіў выснову: "Трэба паміраць".

Праз некалькі дзён майстар памёр. Было яму 80 гадоў.

Палацк

На вялікі жаль, на радзіме ганчара засталася невялікая калекцыя яго твораў. Але, дзякуй Богу, у музеі "Пружанскі Палацк" экспануецца каля 30-ці ягоных вырабаў.

Стаю каля гэтай экспазіцыі, люблююся на гладышы і збаны, гарлякі для малака, "слоікі" для круп, смятаны і варэння, вузкагорлыя глянкі і розныя місы, макотры для расцірання маку і "мялачкі", у якіх таўкуць бульбу, спарышы, трайнікі, "бабошкі" для выпякання бульбяных бабак ды булак, разважаю, чаму ўсё ж сярод мноства ганчароў менавіта Такарэўскі стаў паўсюдна знакамідым? Відаць таму, што рамяство ў выбітнага ганчара пераўтвараецца ў мастацтва. Вырабы Антона Такарэўскага — гэта сапраўдныя творы мастацтва, вынік штодзённай карпатлівай працы ў спалучэнні з талентам, атрыманым ад Бога і бацькоў, дзядоў, прадзедаў.

"У мяне, калі ўпершыню паспрабаваў, ахвота прыйшла гаршчкі ляпіць. Я адразу гэта рамяство палюбіў, яно мне вельмі да смаку. Мне гліна пахне хлебам", — казаў майстар.

Форму, лінію сілуэта Такарэўскі вызнаваў бездакорным чуццём: тут і трапасць вока, і чуйнасць пальцаў, і выпрацаванае шматвяковай традыцыяй чуццё прапарцыянальных суадносін.

Майстар рабіў традыцыйную паліваную кераміку, але вядомасць яму прынесла менавіта чорна-глянцавая. Як жа ён рабіў яе? Спачатку тачыў форму на ганчарным крузе. Пасля даваў посуду крыху падсохнуць, адпаліраваным крэмам крэсліў арнамент, пакідаў на матавай паверхні бліскучыя лініі. Затым посуд зноў сушыўся і толькі пасля гэтага клаўся ў падагрэтую печ. Абпал у закрытай печы працягваўся восем гадзін. Калі посуд рабіўся чырвоны, у спецыяльную адтуліну вышэй топкі майстар кідаў запалены жмук смалкай сасновай лучыны (прыкладна 3—4 кг) і шчыльна замазваў і печ, і топку. Пасля абпалу вырабы застывалі ў печы каля двух сутак. Майстар даставаў іх адтуль аksamітна-чорнага колеру, з глянцавым арнаментом, які набыў металічны бляск.

Дачка

Марыя Ганчарка атрымала ад мужа самае што ні ёсць ганчарнае прозвішча і гэта не дзіўна, бо ў Пружанах яшчэ ў 20-х гадах ганчарны промысел быў вельмі пашыраны, і цэлыя вуліцы займаліся гэтым рамяством. Відаць, ад роду заняткаў і пайшло прозвішча.

Цётка Марыя з задавальненнем пачала распавядаць пра свайго знакамитага бацьку. Пра тое, што ён быў вельмі працавіты, адмысловы майстар, колькі яна памятае яго, дык усё за ганчарным колам; быў заможны гаспадар, вельмі мно-

Эпілог

Калі рыхтаваўся гэты нарыс, я даведлася, што ў Пружанах на доме, дзе жыў майстар, нарэшце, збіраюцца павесці сціплую шыльдачку: "У гэтым доме жыў і працаваў знакамідым народны майстар Антон Такарэўскі". Дай, Божа, нам памяці.

Ларыса БЫЦКО,
вядучы метадыст
па народных
рамёствах і промыслах УК АГКЦ

Гісторыя друкаванага слова пачалася сотні гадоў таму, а Мінскага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа паліграфіі імя В. Харужай у 1944 годзе. Яшчэ не скончылася вайна, а толькі што створанае рамеснае вучылішча РВ-5 прымала на працу і вучобу людзей у ваенных шынлях.

Ад літары да кнігі

Мінскаму дзяржаўнаму прафесійна-тэхнічнаму каледжу паліграфіі імя В. Харужай — 60 гадоў

У рэжыме эксперыменту

На сённяшні дзень каледж паліграфіі мае добра абсталяваную матэрыяльна-тэхнічную базу. Штогод абнаўляюцца вучэбныя кабінеты, у многіх з іх праведзена рэканструкцыя, набыта сучаснае паліграфічнае абсталя-

вытворчасці; па спецыяльнасці “Выдавецкая справа” — тэхнічны рэдактар і па “Камерцыйнай справе” — таваразнавец. Педагагічны калектыў працуе ў рэжыме эксперыменту па ўкараненні сістэмы тэстаў для кантролю якасці прафесійна-тэхнічнай адукацыі, распрацоўцы базавага дакумента Рэспублікі Беларусь

рэгулявання і карэкцыі па праграме “Здароўе навучэнцаў у рэжыме навуковай установы”, пільная ўвага надаецца фізкультуры і спорту.

У сценах каледжа нарадзілася шмат добрых традыцый. Сярод іх сустрэчы з цікавымі людзьмі літаратуры і мастацтва, урачыстыя бацькоўскія сходы, конкурсы “Лепшы па прафесіі”, выста-

кніжак, часопісаў, газет, рэкламных праспектаў, разнастайных буклетаў і брашур. “Сёння каледж тэкставы і графічнай інфармацыі кніжных і газетна-часопісных выданняў. Выпускнікі накіроўваюцца ў выдавецтвы, рэдакцыі, рэкламныя агенствы, а таксама ў аддзелы маркетынгу прадпрыемстваў і фірм у якасці спецыялістаў па наборы, вёрстцы і дызайну

Вучылішча будавалася на паялішчы. Супрацоўнікі і навучэнцы разбіралі завалы, вывозілі друз і адначасова вучылі і вучыліся. Хутка пачалі працаваць тры цэхі: наборны, друкарскі ды пераплётны. Менавіта ў той час вучылішча пачало выпускаць першую прадукцыю.

Нагадаю, што ў 80-х гадах навуковай установе адной з першых было нададзена званне “Вучылішча высокай культуры і быту”. А сёння Мінскі дзяржаўны каледж паліграфіі — гэта адзіная ў рэспубліцы ўстанова адукацыі па падрыхтоўцы рабочых і спецыялістаў сярэдняга звяна для паліграфічных прадпрыемстваў, рэдакцый, кніжнага гандлю. “Візітнай карткай каледжа з’яўляюцца прафесійная кампетэнтнасць і сацыяльная мабільнасць выпускніка ўстановы. За гэты час падрыхтавана звыш адзінаццаці тысяч маладых паліграфістаў. Аднак, нягледзячы на наш узрост, пра сталасць гаварыць рана, паколькі магчымасці для ўдасканалення бязмежныя”, — кажа дырэктар Мінскага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа паліграфіі імя В. Харужай Раіса ДРОБЫШ. Паводле яе слоў, у калектыве каледжа працуюць людзі, здольныя развіваць здольнасці навучэнцаў. Большасць супрацоўнікаў маюць вышэйшыя кваліфікацыйныя катэгорыі. За вялікую працу па выхаванні і падрыхтоўцы кваліфікаваных кадраў яны ўзнагароджаны знамя “Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь”. Вялізны ўклад у развіццё і станаўленне каледжа ўнеслі людзі, якія працавалі тут не адзін дзесятак гадоў. Сярод іх А. Пякарчык, Т. Паўлюць, Л. Казак, А. Патокская, І. Левановіч і іншыя. Крэда іх прафесійнай дзейнасці — свядомае стаўленне да працы, веды і майстэрства, сацыяльная сталасць і ўзаемадапамога.

ванне. У адпаведнасці з сучаснымі эрганамічнымі і эстэтычнымі патрабаваннямі створаны вучэбны кабінет “Таваразнаўства кніжных тавараў”.

Варта адзначыць, што на працягу 60 гадоў існавання каледжа мяняўся яго статус, вучэбныя планы і праграмы. Аднак нязменнай заставалася вялікая і добрасумленая праца калектыву. Таму невыпадкова апошнія пяць гадоў каледж з’яўляецца эксперыментальнай пляцоўкай для апрабавання і ўкаранення інавацыйных тэхналогій у навукова-выхаваўчы працэс.

Разам з тым, навуковая ўстанова ажыццяўляе падрыхтоўку спецыялістаў па шматузроўневай сістэме. Так, на першым узроўні рэалізуюцца адукацыйныя праграмы пачатковай прафесійнай адукацыі, а на другім — сярэдняй спецыяльнай. Такім чынам, на першым узроўні па спецыяльнасці “Тэхналогія палі-

адукацыйнага стандарту прафесійна-тэхнічнай адукацыі па спецыяльнасці “Тэхналогія паліграфічных вытворчасцяў”.

Майстэрства. Творчасць. Пospех.

У каледжы функцыяніруе дванаццаць вучэбных кабінетаў, сем вытворчых майстэрняў, бібліятэка, чытальная зала, сталовая, кабінеты сацыяльна-псіхалагічнай службы. “Дарэчы, тры вучэбныя кабінеты абсталяваны сучаснай аргтэхнікай. Створаны вучэбны кніжны магазін, відэатэка па агульнаадукацыйных прадметах. Пры кожным кабінете агульнаадукацыйнага і спецыяльнага персанальны камп’ютэр, укараняецца інфар-

вы экспанатаў дэкаратыўна-прыкладной і мастацкай творчасці навучэнцаў “Майстэрства. Творчасць. Пospех”, алімпіяды па прадметах агульнаадукацыйнага і спецыяльнага цыклаў, спартыўныя спаборніцтвы, дні здароўя, а таксама тэматычныя вечарыны адпачынку.

“Падчас вучобы і адпачынку навучэнцам ствараюцца ўмовы і магчымасці для праяўлення ініцыятывы і творчасці, паслядоўнага развіцця свайго патэнцыялу. Вялікай папулярнасцю сярод іх карыстаюцца канцэрты мастацкай самадзейнасці, вечарыны адпачынку. Няменны поспех мае танцавальны калектыў каледжа. На працягу многіх гадоў ім кіруюць Віктар і Дзіна Ямінскія. Шмат нашых выпускнікоў застаюцца вернымі свайму захаленню, знаходзяць час і наведваюць кожную рэпетыцыю лобімага гуртка”, — гаворыць Ганна Уладзіміраўна.

Акрамя таго, выпускнікі каледжа дасканала валодаюць тэкставымі працэсарамі, праграмамі распазнавання тэксту, вектарнымі і растравымі графічнымі рэдактарамі, праграмамі вёрсткі. Сярод былых навучэнцаў каледжа ёсць кіраўнікі выдучых прадпрыемстваў рэспублікі. Ганна Уладзіміраўна з задавальненнем успамінае імёны дырэктара ААТ “Паліграфічны камбінат імя Якуба Коласа” Валерыя Германова, намесніка дырэктара па вытворчасці выдавецтва “Беларускі дом друку” Станіслава Казака, начальніка друкарскага цэха “Паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа” Анатоля Коктыша.

У каледжы сёння працуюць і яго выпускнікі. Зусім нядаўна яны самі былі навучэнцамі і спасцігалі прафесію пад кіраўніцтвам сваіх майстроў. “Безумоўна, каб стаць сапраўдным выкладчыкам, знаўцам сваёй справы, ім давядзецца працаваць не адзін год. Але ў каледжы ёсць тыя, у каго можна пераймаць прафесійны вопыт”, — мяркуе Ганна Вераціла.

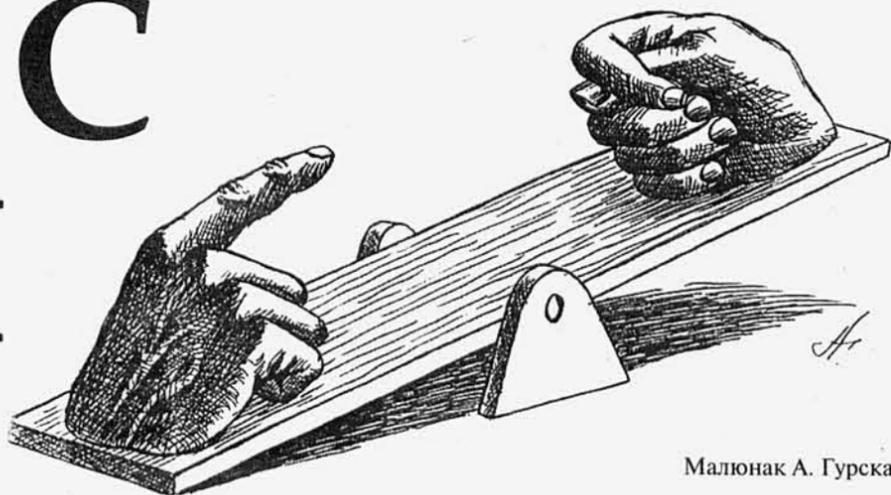
Высакаякасная паліграфічная прадукцыя ствараецца ў навукова-вытворчых майстэрнях каледжа па сучасных тэхналогіях. Навучэнцы спрабуюць індывідуальна працаваць з кожным кліентам, прапаноўваюць той ці іншы дызайн выканання заказу. Паліграфічная прадукцыя каледжа экспануецца на рэспубліканскіх выставах тавараў народнага ўжывання, выставах, што ладзяцца ў сістэме адукацыі Рэспублікі Беларусь. Экспанаты каледжа адзначаюць дыпломамі, ганаровымі граматамі і іншымі ўзнагародамі.

Марына ЦЯРЭШЧАНКА

НА ЗДЫМКАХ: будынак каледжа паліграфіі; заняткі ў навукава-вытворчых майстэрнях

М. АСТАШОНАК. Фота К. ДРОБАВА

КОСМАС І ДУРНЫ

Малюнак А. Гурскага

Ці не галоўным талентам любога кіраўніка лічыцца ягонае ўменне... дэлегіраваць паўнамоцтвы.

Кім жа ёсць творца, як не "камандзірам" сваіх жа думак — і "падначаленым" уласнага — капрызлівага! — натхнення? Вось і мусіць гаротнік бавіць жыццё ў спусташальных намаганнях прымірыць магутны стваральны патэнцыял са сціплымі наяўнымі сродкамі яго ўрэчаўлення. Зрэшты, "дэміургі" (рознай вартасці і таленту) неаднаразова імкнуліся ашчаслівіць "калегаў па пакутах" рэцэптамі выбаўлення з цяжкіх прафесійнай самотнасці. Так, герой рамана "Слухай песню ветру" сёння моднага Харукі Муракамі яшчэ напрыканцы 1970-х нязмушана адкрыў, што "дзеля нараджэння сапраўднага мастацтва абсалютна неабходнае рабаўладальніцтва. У старажытных грэкаў рабы апрацоўвалі палі, гатавалі ежу і веславалі на галерах, а гараджане ў гэты час паталяліся вершаскладаннем і практыкаваліся ў матэматыцы над міжземнаморскім сонцам. І тое было мастацтва. А які тэкст можа напісаць чалавек, што пасярод пачы кортаецца ў лядоўні на пустой кухні? Толькі такі востр'я можа". Сучаснае грамадства дэлегіруе паўнамоцтва думак прафесійным мыслярам, якія тут і зараз бачацца не больш вольнымі, чым рабы светлаюснай антычнасці. Наўрад ці "новыя бітвы прыдумай час" (К. Камейша), проста пераможцы памяталіся месцамі з пераможанымі — і яшчэ невядома, каму паіаіацавала.

Ірына ШАЎЛЯКОВА

ШТО АЗНАЧАЕ занатаваць думку, якая заслугоўвае ўвагі тых, хто прывык мець справу з думкай?

Гэта азначае запісаць думку ў пэўнай рэдакцыі, што, у сваю чаргу, сведчыць: некалькі іншых рэдакцый (хочацца думаць — не менш удалых) былі адрынутыя. Вось чаму, калі збіраешся пісаць, амаль ніколі не ведаеш, што напішаш, нават калі вызначыўся з тэмай ды ідэяй. Больш за тое, калі даводзіцца начыста перапісваць тэкст з "чарніка", у выніку заўсёды з'яўляецца абноўленая рэдакцыя гэтага тэксту. Жывы тэкст можна дапрацоўваць бясконца.

Думка існуе ў патэнцыяльна бясконцых варыянтах. Вось чаму спісасць (уменне своечасова спыніцца) можна палічыць прыкметай літаратурнага таленту. Але часцей людзі, што таленавіта выражаюць свае думкі, усё жыццё пішуць пра адно і тое ж.

НОВАЕ СЛОВА пра свет можа сказаць літаральна кожны, бо, нават зусім не разбіраючыся ў мудрагелістых агульных сувязях і залежнасцях (у абстракцыі ўніверсальнай), цікаўны чалавек, што канцэнтруецца на генезісе асобнага феномена, закранае законы законаў. І феномен "самаадвольна" праменіцца перлінамі напластаваных сэнсаў. Пасля адпаведнай філасофскай апрацоўкі індывідуальны факт ці з'ява могуць набыць культурны значнасць і каштоўнасць. Але і сама па сабе найўная цікавасць да адзінакавай, унікальнай траекторыі, якая пасля непазбежна далучаецца да пучка ўсеагульнасці, — гэта цікавасць першаадкрывальніка.

Пазнанне таксама вымагае спецыялізацыі. Ёсць збіральнікі новай інфармацыі, ёсць яе першасныя апрацоўшчыкі, а ёсць і розумы-інтэрпрэтатары, філосафы-інтэгратары. І інфузорыя жыве, інтэлектуальны тушканчык мітусіцца, і леў глядзіць на свет, прымуружыўшыся.

ІНТЭЛЕКТ ВЫЛУЧАЕ — сярод сваіх (у пэўным сэнсе — выбельвае, калі мець на ўвазе эфект белага вароны), аб'ядноўваюць пачуцці; але калі сваіх трэба аб'яднаць з чужымі — зробіць гэта толькі інтэлект, пачуцці ж будучы вылучаць, раз'ядноўваюць. Вось чаму ў справах міжнародных, міжэтнічных і міжканфесійных важны разумны, а не эмацыйны падыход: першы вядзе да кволага міру, другі — да добрай сваркі.

Адсюль выснова: хочаш падтрымліваць мір з іншымі — шануй сваіх белых варон.

ХІБА НЕ АБСУРДНА насамрэч арыгінальнаму мысляру ўсур'ез разлічваць на тое, што

яго зразумее і ацэніць ягонае ж пакаленне?

Жыццё пакалення да агіды хуткаплыннае, не паспее азірнуцца, як наступнае пакаленне пыхліва перакідвае карты ў калодзе каштоўнасцяў, абвясчаючы пра змену козыраў. Твая карта будзе бітая. Яна, маўляў, "састарэла". Але ж масцей у калодзе не надта многа, і зноў прыйдзе твой час.

Калі казыры шматкроць памяняюцца, будзе зразумела, што меў рацыю той, хто з іроніяй назіраў за гульнію; не дужа азартны і не зусім сур'ёзны ўдзельнік, менавіта ён зразумеў і апісаў правілы гульні. "Пераможцы" стануць блазнамі і ўвалюцца ў сонм пераможаных.

МНОГІЯ ЛІЧАЦЬ, што сапраўдная ўдача — ужо сёння ўскочыць у цягнік, што кіруе ў вечнасць. Мінусы падобнай філасофіі: усё астатняе, нявечнае, можа стацца рэальнай няўдачай. Квіток у вечнасць — у чалавечую, культурную вечнасць — залішне вялікая стаўка, каб спадзявацца на тое, што цябе ацэняць ужо сёння.

Альтэрнатыўная ўдача — уменне не звязаць на вечнасць і жыць адным днём. Мінусы: гэта жывельнае жыццё.

Мараль: чалавек, каб па-чалавечы жыць адным днём, павінен імкнуцца да вечнасці.

НІЧОГА НІКУДЫ не знікае. І геданізм, і стаіцызм, і абсурдызм — вечна актуальныя. Хіба сёння не існуе патрэбы ў эпікураізме? А ў стаіцызме? У будызме?

Праблема ў тым, на якім грунце выбудоўваюцца ўзаемаадносінны філасофій-рэлігій ці рэлігій, што падмяняюць філасофію. Для мудраца розныя філасофіі, адносна слухныя, — моманты спектра, а гэта ўжо звышфіласофія, бо галоўным для яе становіцца ўпарадкаванасць спектра. Касмічны лад, адэкватна адпостраваны ў твай галаве, — вось што такое мудрасць. Дурню прасцей: для яго вечнасць і актуальнасць азначаюць ісцінасць аднаго і памылковасць другога. Дурні разумнейшыя за космас. Іх вузкасцёмнае мысленне не змяшчае ў сабе іншыя сістэмы. Дурні не адлюстроўваюць парадак, а яго ўсталёўваюць, таму праўда заўсёды на іх баку.

Нічога нікуды не знікае. Наяўнасць мудрацоў — перадумова існавання дурняў. Ці: хрысціянства, ваяўнічы атэізм, скептыцызм — вечна актуальныя.

У ЗВЫЧАЙНЫХ ЛЮДЗЕЙ думкі ёсць, а філасофіі няма. Дылетанцкае мысленне ў той ці іншай ступені даступнае ўсім без асаблівай напругі, яно выпрацоўваецца, так бы мовіць, мімаходзь, у працэсе жыцця. Які ёсць разумо-

вы багаж — такі і скарыстаем. Той розум добры, які здольны назапашваць "скарб".

Узроўню прафесійнага мысляра немагчыма дасягнуць без фанатызму, без выключнага напружання і надзвычайнай самаахвярнасці, як і ў любой іншай галіне прафесійнай дзейнасці, дзе чалавек дасягае значных поспехаў (у тым жа ўменні рабіць грошы).

У разумнага чалавека думкі ўтрымліваюць філасофію. А ўсеагульны аршын ідыётаў — імкненне гінуць за метал і металам жа вымяраць вартасць усяго.

УСЁ, ШТО ЗРОБЛЕНА ў адпаведнасці з тэхналогіяй розуму, рана ці позна паўстане зразумелым.

Калі ж справа розуму чалавечага не падпадае разуменню, значыць яна, на жаль, створаная ў адпаведнасці з логікай вар'ята (ці паводле логікі жыцця, калі заўгодна), дзе адсутнічае ўсялякая свядомая логіка.

Культура і ўласна культурны прагрэс — гэта вынік інтэлектуальнага прагрэсу. Само паняцце прагрэс азначае рух па лініі розуму, развіццё інтэлекту, бо вар'ята не маюць патрэбы ў сістэматызацыі каштоўнасцяў, у прагрэсе: з імі стасуецца паняцце эвалюцыі як спосабу "без-сэнсавага" руху матэрыі.

МУДРАСЦЬ, па сутнасці, заключаецца ў тым, каб кожны атрымаў столькі, колькі ён здольны зразумець, і яшчэ трохкі, каб ён зразумеў, што яму далёка не ўсё ясна. Абрываць жа на людзей тое, чаго яны не здольныя за-своіць, пасля чаго іх жа і выставіць асламі — гэта круцельствы стомленага самалюбства.

ІНТЭЛЕКТ — гэта конь прагрэсу.

Бо што забяспечвае прагрэс? Тое, што найперш падлягае зменам. У чалавеку, надзвычай складанай інфармацыйнай цэласна арганізаванай сістэме, псіхіка калі і змяняецца, дык у тысячу разоў павольней, чым інтэлект. Вось чаму прагрэс чалавека, грамадства, культуры, у тым ліку мастацкай культуры, — гэта прагрэс інтэлекту.

Функцыі псіхікі не зменіць нават розум, аднак змест псіхічных працэсаў становіцца іншым, калі чалавек пачынае жыць іншымі інтарэсамі — ствараецца ўражанне, быццам жыве іншы чалавек. Але чалавек не становіцца іншым ад нараджэння, бо генетычна духоўныя вышынні не набываюцца. Аднак у чалавека з'яўляюцца магчымасці для значнага духоўнага прагрэсу, бо з'яўляюцца новыя рэаліі, новая інфармацыя — новая спажыва для інтэлекту.

Не варта блытаць новую псіхалогію чарговага пакалення з духоўным прагрэсам. "Яны не такія, яны лепшыя за нас", — гэта міфы пра маладосць. Чым больш прымітыўнае пакаленне, тым больш у ім псіхалагічнай навізны. Іншыя прычоскі, штаны, напоі, віды спорту, магчымасці відэа, слэнг зусім не азначаюць, што чалавек становіцца лепшым. Прагрэс калі і ўрэчаўляецца, дык не сам па сабе, не ў сілу фатальна-прагрэсіўнага ладзі лаўнападобнага наступу ўсё новых і новых рэчаў (іначай — не па загадзе тэхналагічнага прагрэсу), не дзякуючы новым навыкам прыстасавання да скалечанага ўяўным прагрэсам "асяроддзя" — а выключна за кошт развіцця інтэлекту. У гуманістычным сэнсе "наперад" азначае "да авалодання навыкамі дасканалы мыслення".

ЦІ МОЖА ў сённяшніх умовах так званая інтэлігенцыя, "народнікі" без цара ў галаве і ў сляжаных чаравіках, не ахвяраваць уласнаю годнасцю — жывучы ў гэтым звар'янтцы? Ці шмат тых, хто патэнцыяльна мог бы напружваць мазгі, арыентаваны не на псіхалагічнае прыстасаванне, а на пазнанне?

У прычыне адсутнічае тая сацыяльная праслойка ці культурны асяродак, якія маглі

б, хача б тэарэтычна, спараджаць мысляроў. Застаецца, праўда, адвечная надзея на "а раптам", ды гэта не мае аніякіх адносінаў да неабходнасці думаць. У грамадскім целе катастрафічна не хапае рэчыва думкі.

Чым менш мысляроў — тым глыбей укараняецца міф пра тое, што гуманітарныя навукі з-за іх адноснай "таннасці" могуць лёгка ўтрымлівацца любой бананавай ці бульбянай краінай. Для касмічных ці ядзерных праграм неабходныя сур'ёзныя сродкі, з гэтым ніхто не спрачаецца. Гэта аксіёма. Філасофіі ж не патрабуецца, нібыта, нічога, акрамя чыстага ліста паперы, алоўка і адпаведнага энтузіязму. І тое — сумны міф.

Глыбокія гуманітарныя даследаванні — вялікая раскоша, бо прыстойную духоўную прадукцыю могуць ствараць элітныя, адзінакавыя чалавекі, арыстакраты духу і думкі; арыстакратызм ментальнасці мае на ўвазе і пэўны арыстакратызм жыццёвага ладу. Калі вы не здольныя ўтрымліваць арыстакратыю — вы і атрымаеце "стаптанія" думкі і скурчаную філасофію прыстасавання, цалкам, аднак, дэмакратычную.

Свабодны думкі нараджаюцца ў свабодных, незалежных людзей.

ГЛЫБОКІ РОЗУМ — гэта розум сфакусіраваны. Рассейванне інфармацыі — спосаб дэзар'ентаваць розум адносна сістэмы каштоўнасцяў, структуры, іерархіі, упарадкаванасці як сродкаў удасканалення пазнання.

Што ўяўляе сабою камп'ютэр, які абрынае нас у акіяў інфармацыі, што прыныцоўва не паддаецца канцэптуалізацыі, інфармацыі дзеля інфармацыі, бясконцай і некіруемай, бы Сусвет?

Гэта мадэль і аналаг хаосу, броўнаўскага мільгацення сэнсавых аскепкаў, ментальнай праекцыі свету, дзе нельга быць разумнейшым за іншых; тут можна толькі спажаваць "нічыйную" інфармацыю і ўкідваць "сваіонічыно", якая прыніцоўва не размяшчаецца ў каардынатах "лепш" — "горш".

Гэта, па сутнасці, новы тып мыслення, дэмакратычны, плюралістычны і постмадэрновы адначасова. Тып мыслення, пазбаўлены інтэлектуальнай абароны, нібыта дэідэалагізаваны, а на самай справе — носьбіт прымітыўнай і, як правіла, агрэсіўнай ідэалогіі "без-асобаснасці", збівання ў зграю, на-тоўп. Кіраваць такой камп'ютэрызаванай масай з дапамогай "проста інфармацыі" — нескладана. Расце пакаленне інфармацыйных наркаманаў (гульні, Інтэрнет). У чарговы раз даводзіцца канстатаваць: персанальны інструмент — гэта інтэлект, а персанальны камп'ютэр — гэта ячэйка сусветнага па-вуціння, што не дазваляе асобе сфаксаванацца, ідэнтыфікавацца, крышталізавацца ў што-колечы унікальнае. Каб стацца асобаю, патрэбны не хаос Інтэрнета, але космас невялікай па аб'ёме, ды надзвычай важнай гуманізуючай інфармацыі.

"МЫСЛЬ ИЗРЕЧЕННАЯ ЕСТЬ ЛОЖЬ"

— гэта непрамоўлены заклік адмовіцца ад думкі. Сэнс і пафас, бессвядома ўкладзеныя ў папулярную формулу, імкнуцца да ўвасаблення ў маўленчай форме: думка прамоўленая ёсць думкаю, але не жыццём, яна не вытрымлівае параўнання з жыццём, яна бяднейшая за жыццё, не адэкватная яму. А думка ж пыхліва прэтэндуе на разуменне, абвясчае жыццё дурным, а сябе — важнейшым за жыццё...

Вымавім такую думку: спасціжэнне жыцця насамрэч бяднейшае за жыццё; з другога боку, што яшчэ гэтак узбагачае жыццё, як разуменне, як выказаная думка. Апошняя — спосаб выкрыць падман, а прыхаваны заклік да адмаўлення думаць ёсць заклік жыць у мане.

Анатоль АНДРЭЎ

Нас зблізіў лёс

Яўгену Адамовічу 70 гадоў

1962 г.

Яскравы, вызначальны талент загадчыка кафедры мастацкай і педагогічнай адукацыі кандыдата філалагічных навук дацэнта Я.К. Адамовіча — уменне ствараць каля сябе цёплую аўру добра, жарту, сяброўства. Як магніт, прыцягваў і прыцягвае ён да сябе людзей, якія, раз сустрэўшыся з ім, запамінаюць назаўсёды. Дзіўлюся падобнай таленавісці. Думаю часта: чым, кім яна выхавалася? І сам сабе адказваю. Відаць, нялёгкім дзяцінствам (нарадзіўся Яўген Кузьміч у вёсцы Малая Вольса Клічаўскага раёна на Магілёўшчыне ў 1934 годзе, тамсама закончыў пачатковую школу), перажыў у малым узросце вайну, затым гадаваўся без бацькі, які загінуў на фронце, як і многія яго ровеснікі.

Пасля заканчэння інстытута ў 1962 годзе, цяжкія выпрабаванні ішлі за ім следам... Праца ў СШ № 18, школе-інтэрнаце № 11, школе рабочай моладзі № 31 настаўнікам беларускай мовы, чарчэння і малявання прыносіла задавальненне і радасць... Але навалілася, сваімі чорнымі крыламі абхапіла хвароба — туберкулёз у складанай форме. Выстаяў, перамог і тут: дапамаглі ранейшыя заняткі спортам, перамагла воля.

У 1966—1969 гадах Я.К. Адамовіч вучыцца ў аспірантуры МПІ імя М. Горкага, піша кандыдацкую дысертацыю пра беларускае апавяданне канца 50—60-х гадоў, якую паспяхова абараняе ў 1979 годзе. Працуе ў МПІ імя М. Горкага каля года (1970), а затым — у Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце (БДТМІ) ажно да 1990 года. Менавіта тут раскрыўся, як ніколі раней, талент яго нялёгкага дэканскага хлеба. Яўген Кузьміч цікава, арыгінальна вучыў будучых мастакоў і артыстаў роднай мове і літаратуры, выхоўваў у іх павагу да матчынага роднага слова. З яго зацікаўленым удзелам вылецела ў свет шмат вядомых беларускіх мастакоў, заслужаных артыстаў і рэжысёраў, якія носяць званні заслужаных дзеячаў мастацтва, прафесараў, артыстаў і рэжысёраў.

1990—1993 гг. — праца старшым навуковым супрацоўнікам у НАН Беларусі, у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Яна дала накірунак яго дзей-

насці па збіранні, захаванні і прапагандзе духоўных скарбаў народа, які замацаваўся падчас працы і на кафедры беларускай мовы і літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры (1993—2001 г.) і ў БДПУ імя Максіма Танка на пасадзе загадчыка кафедры мастацкай і педагогічнай адукацыі.

З цікавасцю гартую кніжку “Ой рана на Івана...” (першае выданне — 2000 г., другое — 2002 г.). Чую яго голас ледзь не ў кожным радку. Бачу яго сярод людзей, з сябрамі-аднадумцамі, з народам і ў народзе.

Свае думкі пра лёс беларускага апавядання ён выклаў у кніжцы пра яго выдзенай раней, — “Гармонія абставін — гармонія душы” (1998 г.). Значную цікавасць выклікаюць артыкулы (каля 100) Яўгена Кузьміча Адамовіча, змешчаныя ў перыёдыцы (навуковыя, навукова-метадычныя часопісы, якія выдаюцца не толькі на Беларусі, але і за мяжой, “Малодосць”, “Польмя”, зборнікі артыкулаў у трох выпусках “Культура беларускага замежжа”, газеты “ЛіМ” і іншыя), у навуковых зборніках, энцыклапедыях.

*Ніхто на свеце не знікае —
У добрых справах застаецца.
Хай палымнее, не згасе,
Мой сябра,*

факел твайго сэрца!

Мікола МІШЧАНЧУК

Амаль паўвека — у музеі Курбека

Лёс яго мог бы скласціся зусім інакш. Маючы несумненную здольнасць артыста, прароджанага гумарыста, падобны на знакамітага купалаўца Генадзя Аўсяннікава, ён застаўся верным, нязменным музейцам і адначасова — літаратарам. Да таго ж талент апошняга нязвычайны: не праязіць, не паэт з тузінам кніг. Іван Курбека — аўтар унікальны. Ён выпусціў зборнік вожыкаўскага гумару “Абы здароўе”, кніжку для дзяцей “Хітрыя літары” (вытрымала 2 выданні) — вершаваныя шарады, анаграмы, лагагрыфы, метаграмы, руска-беларускія “Крыжасловы” (займальны дапаможнік для ўдасканалення мовы, своеасаблівыя красворды).

Але сваім галоўным жыццёвым стрыжняем Іван Сцяпанавіч лічыць музей. Без яго ён, бяспрэчна, не адбыўся б як асоба. Слыннага музейца ведалі і ведаюць многія творчыя і культурныя работнікі рэспублікі. Вось як Іван Курбека пісаў да свайго яшчэ 50-гадовага юбілею:

*Мае пачуцці не размяклі,
І я зрабіў штось на вяку...
Са мной вітаецца Шамакін,
І Танк працягвае руку.
Зайсёды Вітка пры сустрэчы
Вітае думна, спакваля.
Мне “Добры дзень!”
ці “Добры вечар!”
Пачуць прыемна ад Брыля.
З пачцівасцю Максім Лужанін*

*Ківае мудрай галавой.
Я рад, сябры, такой пашане,
Што чалавек для ўсіх я свой.*

З чаго пачынаўся шлях музейца, расказвае сам Іван Курбека.

— Я заканчваў філфак БДУ. Неяк зайшоў у Літаратурны музей Янкі Купалы. Там мяне выпадкова сустрэла Уладзіслава Францаўна, жонка народнага песняра, тагачасны дырэктар музея. Ад мяне даведлася, што я выпускнік і запрасіла працаваць у музей. Шэсць гадоў я лічыўся купалаўцам і вось ужо 40 — коласаўцам, куды мяне перацягнуў Даніла Канстанцінавіч Міцкевіч, сын Якуба Коласа. Сумесная праца з Данілам Канстанцінавічам, як

мы ласкава называлі яго ДК, — гэта асобная гаворка. Ён столькі даў мне карысных, павучальных урокаў, якія забыць немагчыма.

Можна толькі ўявіць, колькі розных добрых спраў зроблена Іванам Сцяпанавічам за гэты тэрмін працы ў літаратурных музеях. Ён двойчы загадваў аддзелаў навуковай прапаганды Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. У яго актыве — мерапрыемствы, вечарыны, якія веў заўсёды адметна, непаўторна са сваім, толькі яму ўласцівым гумарам. Жартаўнік ад прыроды (кажа, што гэта ад бацькі, які ўмеў гаварыць “не сваім голасам”, перакрываўляць вяскоўцаў), Іван Курбека пазнавальны ўсюды. У свой час яго

запашалі весці гумарыстычную перадачу на Беларускім тэлебачанні, дзе Курбека імітаваў галасы П. Броўкі, П. Глебкі, Р. Шырмы, Я. Маўра, С. Грахоўскага, Я. Семяжона і іншых.

Аднойчы ў Мінску гастрляваў знакаміты, непаўторны апавядальнік-пераўвасабляльнік Іраклій Андронікаў, які часта выступаў па Усесаюзным тэлебачанні. На сустрэчы ў музеі Якуба Коласа Іван Курбека прызнаўся яму, што нешта падобнае ўмеў і ён. Той праслухаў яго і параіў неадкладна, усур’ез заняцца жанрам імітацыі. Але ці то з-за свайго своеасаблівага характару, ці з-за мноства іншых спраў, гэтай ідэі не суджана было спраўдзіцца.

Тым не менш, Івана Сцяпанавіча многія цытуюць, цытуюць яго жартаўлівыя словы, словы-перакруткі, падобныя гэтым: “пазалаціць ручку — пабываць у касе”, “аднадумцы — аднадомцы”, “прыёмная — прыемная”, “пайсці на павышэнне — узысці на другі паверх”, “бухгалтэрыя — бюстгальтэрыя”, “цыбуля — цыбатая дзяўчына”... Ён называе іх “курбекізмамі”, друкуе часта ў часопісе “Вожык”.

Нарадзіўся Іван Курбека ў вёсцы, як ён сам кажа, з каштоўнай назвай, Серабрышча Баранавіцкага раёна. Спазнаў у маленстве смак нялёгкага сялянскага хлеба, перажыў вайну. Жыццёвая сцяжына прывяла ў Мінск, дзе ён амаль паўстагодзя самааддана служыць справе з адным запісам у працоўнай кнізе — музей.

З нагоды 70-гадовага юбілею хочацца па-сяброўску пажадаць Івану Сцяпанавічу Курбеку не “абы”, а добрага здароўя, плёну — ва ўтаймаванні “хітрых літар” і пажыццёвага непаўторнага гумару.

Яўген ХВАЛЕЙ

ЗАХАРАВА, 19

Пішыце на адрас: 220005, Мінск, вул. Захарова, 19, Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”; e-mail: minsk@lim.by
Адрас у Інтэрнэце — www.lim.by

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва»

прымае да разгляду: выдавецкія праекты самай шырокай тэматыкі; выканае ўвесь спектр рэдакцыйна-выдавецкіх паслуг; арганізуе рэкламу і прэзентацыю выданняў.
Вул. Захарова, 19, тэл.: 284-66-71.

Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць № 02330/0056810 ад 2 сакавіка 2004 года, выдана Міністэрствам інфармацыйнай Рэспублікі Беларусь.

Мы — беларусы

Беларусь мая, Тесня мая...

ЧЫРВОНАЯ КНИГА

Кнігі можна набыць у Рэдакцыйна-выдавецкай установе “Літаратура і Мастацтва”. Тэлефоны аддзела маркетынгу і рэкламнай дзейнасці: 284-66-71; 284-84-62.

З кожным днём усё больш і больш людзей карыстаецца паслугамі мабільнай сувязі. То тут, то там звоняць і спяваюць на розны густ тэлефонныя трубка. І чым больш шчаслівых уладальнікаў “мабілак”, тым больш сярод іх з’яўляецца ахвяр крадзяжу. Павелічэнне крадзяжоў мабільных тэлефонаў стала галаўным бодем міліцыі. Злачынцы распрацавалі шэраг мадэляў правапарушэнняў. Напрыклад, некалькі чалавек робяць выгляд, што разглядаюць тавар у магазіне, закрываючы вітрыну ад іншых прысутных. Адзін з удзельнікаў злачынства адцягвае ўвагу прадаўца. А тым часам шкло вітрыны падымаюць і... У такіх выпадках злодзеі часцей бяруць самыя дарагія мадэлі. Крадуць мабільныя тэлефоны не толькі са спецыялізаваных магазінаў, але і проста нахабна адбіраюць іх ва ўладальнікаў. Каб папярэдзіць падобнае, не варта насіць тэлефон на шыі або поясе, не трэба даваць карыстацца ім выпадковым людзям і наогул не трэба пакідаць без нагляду.

га аператара, аднак на працягу нядоўгага часу. Таму купляць ужываны разблакіраваны тэлефон неразумна.

Па-другое, калі на тэлефон яшчэ дзейнічае гарантыя фірмы-вытворцы (такія апараты, зразумела, і каштуюць даражэй), параўнайце серыйны нумар тэлефона IMEI, які адзначаны на гарантыйным талоне і прашыты ў тэлефоне. Для гэтага набярыце *#06# на клавiятурi тэлефона. Калі нумар не супадае, ніякі сервіс-цэнтр не будзе бясплатна рамантаваць ваш апарат.

Па-трэцяе, уважліва аглядаючы корпус. Павінны насіражыць дзве скрайнасці: ідэальна новы корпус

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе
ўзнагароджаны ордэнам
Дружбы народаў

ГАЛОЎНЫ
РЭДАКТАР

Анатоль
КАЗЛЮЎ

Рэдакцыйная рада:

Святлана
БЕРАСЦЕНЬ,

Наталля ДЗЯНІСАВА,

Віктар КАВАЛЁЎ,

Алесь ГАЎРОН
в. а. намесніка
галоўнага рэдактара

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220005, Мінск,
вул. Захаравы, 19

ТЭЛЕФОНЫ:
галоўны
рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага
рэдактара — 284-66-73

АДЗЕЛЫ:
публіцыстыкі — 284-66-71
пісьмаў і грамадскай
думкі — 284-81-53
паэзіі, літаратурнага жыцця,
крытыкі
і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы — 284-66-73
музыкі, тэатра, кіно
і выяўленчага
мастацтва — 284-81-53
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

Электронны адрас:
e-mail: minsk@lim.by

Адрас у Інтэрнэце —
www.lim.by

Пры перадруку просьба
спасылалася на “ЛіМ”.
Рукапісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцэнзуе.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацый.
Набор і вёрстка
камп’ютэрнага цэнтра
РВУ “Літаратура і Мастацтва”

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
“Выдавецтва
“Беларускі Дом друку”
г. Мінск,
пр. Ф. Скарыны, 79

Індэкс 63856 Наклад 2470
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк
1.12.2004 у 11.00

Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
“Літаратура і Мастацтва”

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 715
Заказ — 1789

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Як набываць і не згубіць мабільны тэлефон

Адны —
блакіруюць,
другія —
садзяць у турму

Адзін з варыянтаў вырашэння праблемы — зрабіць тэлефон не патрэбным для чужака. Напрыклад, французскія аператары сотавай сувязі прадукцыйна крадзяжы праз абмен інфармацыяй, якая не дазваляе падключыць не сваю трубку да сеткі іншага аператара. Створаны агульнадзяржаўны рэестр серыйных нумароў мабільных усіх абанентаў. Аднак тэлефон можна прывесці ў суседнюю дзяржаву і падключыцца. Так што не ўсё так проста. З прапановай распаўсюджвання абмену інфармацыяй ва ўсіх краінах Еўрасаюза ў Савет Еўропы звярнулася Асацыяцыя па рэгуляванні ў галіне тэлекамунікацый Францыі. А ў Аўстраліі буйнейшая тэлефонная кампанія проста адключае, блакіруе званкі з крадзеных апаратаў.

Апошняя навіной з Брытаніі стала тое, што з 4-га кастрычніка мінулага года ўступіў у сілу закон, які прадугледжвае 5-гадовы тэрмін турэмнага зняволення ў якасці пакарання за перапраграмаванне крадзеных мабільных тэлефонаў!

У вяртанні крадзеных мабільнікаў гаспадарам вялікую ролю адыгрываюць спецыялісты па перапраграмаванні трубак. Пры гэтым іх дзейнасць у большасці краін не з’яўляецца крымінальнай і не падлягае пакаранню. Не выключэнне і Беларусь.

Што ж трэба рабіць, калі ў вас

скралі мабільны тэлефон? Па-першае, прыгадайце: ваш дэпазіт большы за кошт тэлефона ці значна меншы. У другім выпадку варта прыбраць запыт PIN-кода пры ўключэнні тэлефона. Новы “гаспадар” яго не ведае, але будзе карыстацца трубкай і ёсць шанец яго хутка знайсці. Праўда, пры гэтым вашыя грошы з дэпазіта знікнуць, бо імі вы аплаціце чужыя званкі. Але калі тэлефон каштуе ў тры-чатыры разы менш, чым сума дэпазіта на вашым рахунку, не трэба рызыкаваць і губляць іх, лепш адразу заблакіраваць трубку.

...Здарылася непрыемнасць; праз пэўны час вы выяўляеце адсутнасць тэлефона ў вашай кішэні, машыне, на працоўным месцы. Адрозніваць варта папрасіць аператара закрыць усе сыходзячыя з вашага нумара званкі, а пакінуць толькі тыя, калі звоняць вам. Атрымалася так зрабіць і клапаціцца няма з-за чаго. А калі не, дэактывіруйце ваш нумар. Будзем лічыць, што атрымалася.

Цяпер паспрабуйце патэлефанаваць на свой нумар і дамовіцца пра вяртанне тэлефона. Калі яго знайшоў выпадковы чалавек, звычайна дастаткова будзе 20 долараў. Магчыма, тэлефон будзе выключаны, таму не варта чакаць, пакуль яго ўключыць. У гэтым выпадку папрасіце свайго сябра з ягонага мабільнага тэлефона даслаць SMS на ваш нумар (пры гэтым уключыце справаздачу пра дастаўку паведамлення). Такім чынам вы даведзецеся, што ваш страчаны тэлефон у сетцы.

Калі перамовы не дапамагаюць, а чалавек, які трымае ваш тэлефон, не бярэ трубку і ўжо нават прагаварыў частку грошай з вашага дэ-

пазіта, адключыце тэлефон у аператара. Пасля гэтага папрасіце вашу дэталізацыю за апошні дзень; там будуць адзначаны ўсе званкі рабаўніка. Далей — справа вашага фантазіі і хітрыкаў...

Вырашылі рызыкнуць?

Пакупка ўжыванага ўжо сотавага тэлефона справа рызыкаўная. Практычна ў любым выпадку вы страціце свае грошы. Аднак, вы надумаліся зрабіць менавіта гэта...

Па-першае, адразу ўдакладніце ў прадаўца, ці прыкладаюцца да тэлефона фірменная кардонка, фірменнае зараднае прыстасаванне, інструкцыя і гарантыйны талон (няхай нават з закончанага гарантыяй). Адсутнасць інструкцыі яшчэ ні пра што не кажа, а вось адсутнасць фірменнай кардонкі, гарантыйнага талона і невядома якое зараднае прыстасаванне павінна выклікаць клопат. Тэлефон можа аказацца крадзеным, і тады ў вас узнікнуць праблемы. Дарэчы, існуе шэраг мадэляў, якія афіцыйна не пастаўляліся на Беларусь і не маюць фірменнай кардонкі вытворцы і фірменнага гарантыйнага талона. Такія тэлефоны звычайна з’яўляюцца разблакіраванымі, гэта значыць, што раней яны функцыяніравалі ў сетцы пэўнага замежнага аператара сотавай сувязі, які прадаваў іх па танным кошыце пры заключэнні кантракта. Зараз такія тэлефоны “ўзламаныя” спецыялістамі і могуць працаваць з SIM-картай любо-

без адзінай драпіны, і наадварот, сапсаваны, абшарпаны корпус.

Што тычыцца абсалютна новага корпуса, то існуе рызыка, што тэлефон (корпус разам з электронным начыненнем) быў моцна пашкоджаны. Корпус змянілі, а вось у якім стане знаходзіцца электроніка, можна толькі здагадацца... Тое самае тычыцца і тэлефона з сапсаваным корпусам... Такія мабільнікі будуць працаваць нядоўгі час, а колькі — вы даведзецеся толькі пасля пакупкі.

Такім чынам, купляць скарыстаны тэлефон не рэкамендуецца, паколькі ён можа быць крадзены ці адабраны ва ўладальніка. І ў вас узнікнуць пэўныя непрыемнасці. Справа ў тым, што існуе спецыяльная база з нумарамі IMEI крадзеных або страчаных тэлефонаў. Аператары сотавай сувязі, згодна адпаведным просьбам нядаўніх уладальнікаў тэлефона, заблакіруюць у сваіх сетках працу сотавага тэлефонаў з пэўнымі серыйнымі нумарамі. Ведайце, што ўладальнік тэлефона звяртаецца ў міліцыю і з адпаведнымі дакументамі — у службу бяспекі аператара. Калі высветліцца, што ў сетцы аператара рэгістраваны сотавае тэлефон з такім жа серыйным нумарам IMEI, то астатняе, як кажуць, справа тэхнікі.

Марына ЦЯРЭШЧАНКА
Фота забяспечана аўтарам

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА I КВАРТАЛ 2005 ГОДА!

«Літаратура і мастацтва»

Індывідуальная (індэкс — 63856)
на 1 месяц — 3500 руб.
на 3 месяцы — 10500 руб.
Ведамасная (індэкс — 63857)
на 1 месяц — 4800 руб.
на 3 месяцы — 14400 руб.
Льготная (індэкс — 63880)
на 1 месяц — 3800 руб.
на 6 месяцаў — 22800 руб.

«Малодосць»

Індывідуальная (індэкс — 74957)
на 1 месяц — 3300 руб.
на 3 месяцы — 9900 руб.
Ведамасная (індэкс — 00137)
на 1 месяц — 4500 руб.
на 3 месяцы — 13500 руб.
Льготная (індэкс — 00731)
на 1 месяц — 3500 руб.
на 6 месяцаў — 21000 руб.

«Польмя»

Індывідуальная (індэкс — 74985)
на 1 месяц — 3200 руб.
на 3 месяцы — 9600 руб.
Ведамасная (індэкс — 00141)
на 1 месяц — 4200 руб.
на 3 месяцы — 12600 руб.
Льготная (індэкс — 00727)
на 1 месяц 3500 руб.
на 6 месяцаў — 21000 руб.

«Всемирная литература»

Індывідуальная (індэкс — 74863)
на 2 месяцы — 3500 руб.
на 4 месяцы — 7000 руб.
Ведамасная (індэкс — 00135)
на 2 месяцы — 4500 руб.
на 4 месяцы — 9000 руб.
Льготная (індэкс — 00729)
на 2 месяцы — 3800 руб.
на 6 месяцаў — 11400 руб.

«Нёман»

Індывідуальная (індэкс — 74968)
на 1 месяц — 3200 руб.
на 3 месяцы — 9600 руб.
Ведамасная (індэкс — 00238)
на 1 месяц — 4200 руб.
на 3 месяцы — 12600 руб.
Льготная (індэкс — 00728)
на месяц — 3500 руб.
на 6 месяцаў — 21800 руб.